

VŠB – Technická univerzita Ostrava
Fakulta stavební
Katedra architektury

Poopaví. Rekreačně sportovní klastř – Stříbrné jezero, Opava
Poopaví. Recreational sports cluster – Stříbrné jezero, Opava

Student:

Bc. Pavel Malček

Vedoucí diplomové práce:

Ing. arch. Tomáš Bindr

Obsah

B. Teoretická část

1. Úvod

2. Metoda

2.1 Metodika práce

2.2 SWOT

2.3 Teze

2.4 Cíle

3. Historický kontext

3.1 Stručný přehled historie Opavy

3.2 Poznamenaná architektura Opavy

3.3 Tradice přírodního koupání

4. Teorie rekreace a sportu

4.1 Pojem rekreace

4.2 Pojem sport

4.3 Historický vývoj sportu

5. Kulturní a urbánní kontext

5.1 Systém zeleně v Opavě

5.1.1 Interpretace systému

5.1.2 Idealizace systému

5.1.3 Formalizace systému

5.2 Systém dopravy v Opavě

5.3 Historický kontext města

5.4 Sociologický kontext

5.5 Aplikace systémů na části Jaktařské předměstí a Opava – Předměstí

5.6 Urbanistické řešení části Opava – Předměstí

5.7 Urbanistické řešení částí Městské Sady Stříbrné jezero

Prohlášení studenta:
Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně příloh, vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Ostravě
2. 5. 2017

podpis studenta

Prohlašuji, že

jsem byl obeznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., Autorský zákon, zejména § 35 – používání díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a použití díla školního a § 60 – školní dílo.

beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečně k svojí vlastní potřebě mou diplomovou práci použít (§ 35 ods. 3).

souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložený v ústřední knihovně VŠB – TUO k prezenčnímu nahlédnutí. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci budou zveřejněné v informačním systému VŠB – TUO.

bylo dohodnuto, že s VŠB – TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 ods. 4 autorského zákona.

bylo dohodnuto, že použít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu použití mohu jen se souhlasem VŠB – TUO, která je oprávněna v tomto případě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TUO na vytvoření díla vynaložené (až do jejich skutečné výše).

beru na vědomí, že odevzdáním své diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Ostravě

2. 5. 2017

podpis studenta

Anotace

Malček, P.: Poopaví. Rekreačně sportovní klastř – Stříbrné jezero, Opava: Diplomová práce. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, Katedra architektury, 2017 s. 32. Vedoucí práce: Bindř, T.

Předmětem diplomové práce je posouzení stavu a návrh systému zeleně v Opavě. V užším zaměření se práce zabývá urbanistickým řešením části opavského předměstí a Městských Sadů. Hlavní úlohou diplomové práce je kultivace jižního svahu Stříbrného jezera v Opavě a implementace rekreačně sportovních funkcí v požadované kvalitě.

Klíčové slova

Opava, natura, park, rekreace, sport, jezero, loděnice, apartmán

Abstract

Malček, P.: Poopaví. Recreational sports cluster – Stříbrné jezero, Opava: Diploma thesis. Ostrava: VŠB – Technical University of Ostrava, Faculty of Civil Engineering, Department of Architecture, 2017 p. 32. Thesis head: Bindr, T.

The subject of the diploma thesis is the assessment of the state and the design of the greenery system in Opava. In closer focus, the thesis deals with the urban planning of part of the Opavské předměstí and the Městské Sady. The main task of the diploma thesis is the cultivation of the southern shore of the Stříbrné jezero in Opava and the implementation of recreational sports functions in the required quality.

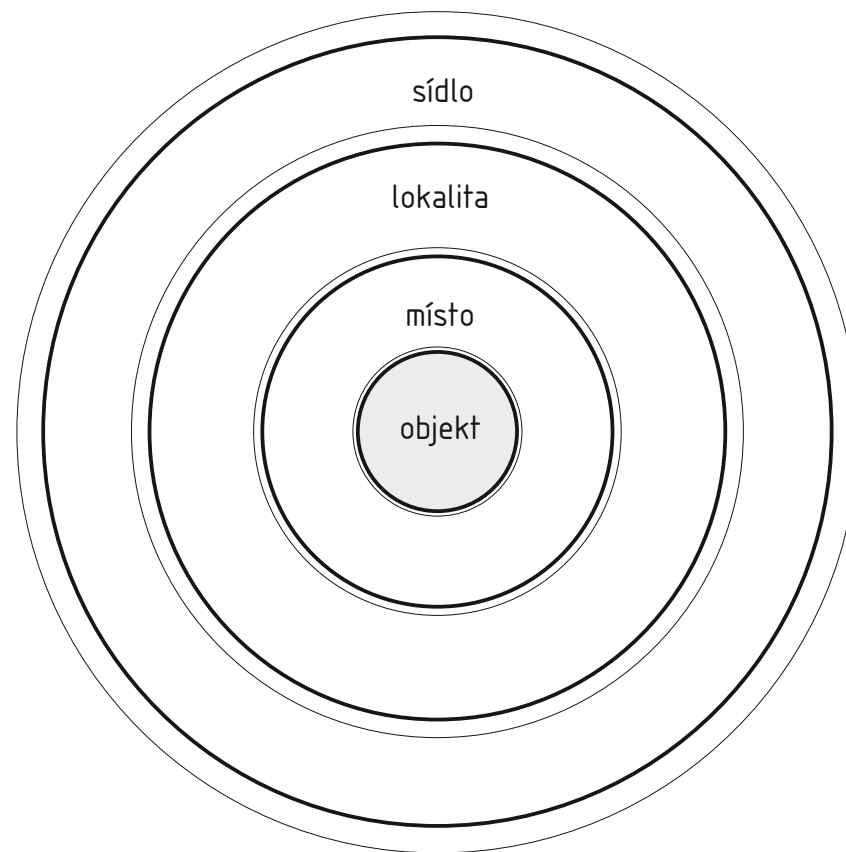
Key words

Opava, nature, park, recreation, sport, lake, shipyard, apartment

1. Úvod

Charakteristika práce

Práce má za úkol zhodnocení, posouzení a případné doplnění systému zeleně, zpracování nové koncepce městského parku a kultivaci jižního břehu Stříbrného jezera v Opavě. Jako východiska byly použity práce: Systém zeleně v Opavě, která byla zpracována v rámci předmětu Ateliér urbanismu I, a zabírala se především zanalyzováním současného stavu a následným návrhem systému zeleně, zpracovaném v měřítku města, na tuto dále navázala urbanistická studie, která řeší část Opava – předměstí v měřítku územního plánování. Zabývá se jednak naturou v návaznosti na systém zeleně, ale také strukturou města a dopravním řešením. Součástí urbanistické studie je rozšíření stávajícího parku a propojení s městským jezerem – Stříbrné jezero. Propojení městského jezera s parkem a potažmo městem byla věnována zvláštní pozornost, byla navržena koncepce řešení obou oblastí jako celku nadregionálního charakteru. Diplomová práce reaguje na obě tyto studie a jako jejich východisko je zpracována architektonická studie, která má za úkol kultivovat jižní břeh Stříbrného jezera. Obsahem studie je návrh loděnice s kavárnou a řešení promenády, tvořené apartmánovými byty a obchodními jednotkami. Promenáda je řešena včetně nástupního veřejného prostoru a pláže.

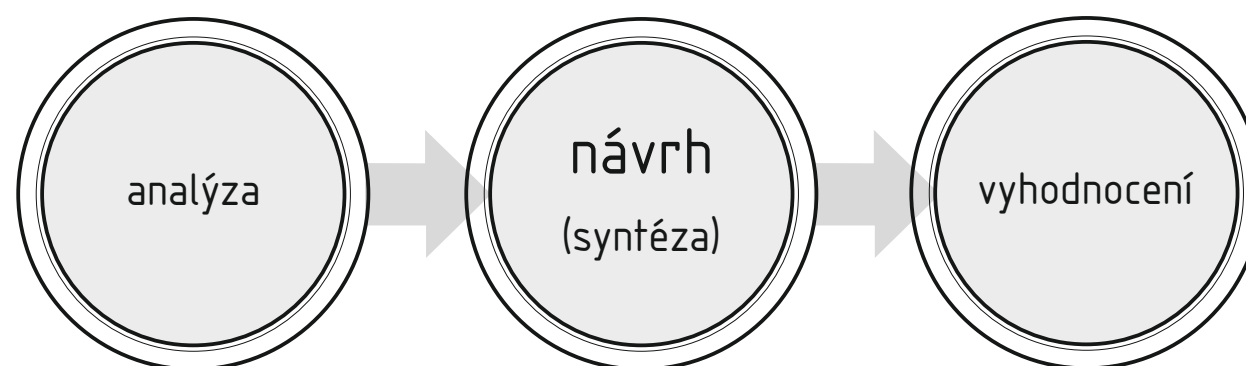

obr. 1 Diagram struktury práce

2. Metoda

2.1 Metodika práce

Práce je řešena jako objektivní pohled na stanovenou situaci, to vychází z volně dostupných veřejných informací, znalostí nabytých v rámci studia a reálné zkušenosti se zkoumanou oblastí. Podklady, které slouží jako východiska pro diplomovou práci byla především dedukována z obecně platných zásad architektury a urbanismu, ta byla doplněna o osobní pohled autora na danou situaci. Zpočátku bylo postupováno analyticky, po získání potřebných podkladů a východisek byla analýza doplněna o syntézu. Návrh byl průběžně hodnocen a konzultován s vedoucím práce (popř. dalšími osobami, které mají odbornou způsobilost), aby bylo dosaženo objektivní zpětné vazby a co možná nejlepšího výsledného návrhu. Navrhované řešení lze chápat jako závěr, vyvozený z vyhodnocených poznatků s ohledem na predikovatelný stav dle platné veřejně dostupné dokumentace (ZÚR, ÚP, ÚSES).¹

obr. 2 Diagram postupu práce

¹ Myšlení, myšlenkové operace, řešení problémů. Studium psychologie [online]. WebyGo, 2016 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/11-mysleni-myslenkove-operace.html>

STRENGTHS

Silné stránky

Infrastruktura:

- Dobře fungující MHD a linkových autobusů
- Zprovoznění jižního obchvatu (Těšínská – Hradecká)
- Dopravní koncepce radiálních a okružních systémů dopravy
- Dobrá koncepce cyklistické dopravy
- Dobré napojení na železniční síť
- Komplexní řešení dopravy ve městě (PUMM) Plán udržitelné mobility

Natura:

- Historická stopa hradebního okruhu
- Kvalitní a udržované zelené plochy
- Investice do prostorů zelených ploch
- Rekonstrukce Městských sadů
- Vodní prvek řeky v centru města
- Rekreační oblast Stříbrného jezera
- Dostatek rekreačních ploch v okolí města
- Plán ÚSES

OPPORTUNITIES

Příležitosti

Infrastruktura:

- Lepší pozice města v rámci krajských struktur
- Realizace severního obchvatu města
- Realizace vnitřních okruhů města
- Zklidnění dopravy ve městě

Natura:

- Podpora přírodního charakteru v okolí řeky
- Rekultivace okolí rekreační oblasti Stříbrného jezera
- Vytvoření systému zeleně ve městě
- Plánování výsadby zeleně
- Využití potenciálu vodního prvku – řeky
- Příprava nového ÚP
- Vytvoření funkčního ÚSES
- Využití Brownfields na území města a omezení výstavby na zelené louce

WEAKNESSES

Slabé stránky

Infrastruktura:

- Špatná dopravní dostupnost, špatná dopravní situace uvnitř města
- Vymístění obchodů z města
- Nedostatečné využití památek pro cestovní ruch
- Nadměrná doprava uvnitř města
- Železnice jako bariéra (mezi Kylešovicemi a zbytkem města)
- Neefektivní řešení křižovatek uvnitř města
- Vysoká zátěž hlukem z dopravy

Natura:

- Řeka jako bariéra (tradiční vs. modernistické město)
- Omezení obnovy zeleně v intravilánu z důvodu existence inženýrských sítí
- Neexistence plánování a nedostatek ploch pro výsadby veř. zeleně v nových zástavbách
- Nefunkční systém ÚSES
- Narušený krajinný ráz a nízká biodiverzita v nezastavěných částech města
- Nízký podíl zeleně v zemědělské struktuře
- Nedostatek přírodních rekreačních ploch v okolí města a obtížná dostupnost

THREATS

Hrozby

Infrastruktura:

- Stárnutí obyvatel
- Vylidnění města
- Nepřijetí strategického plánu politickou reprezentací
- Výstavba na zelené louce
- Neexistence obchvatu

Natura:

- Brownfields na území města v osobním vlastnictví
- Nízká ekologická gramotnost obyvatelstva
- Znehodnocení veřejných ploch v modernistickém městě
- Ovzduší
- Nevyužití potenciálu vodního prvku – řeky
- Vlastnické vztahy
- Nedostatečná údržba zeleně
- Rozrůstání města na nevhodných místech

2.3 Teze

Aktuální stav turismu v Opavě

Opava je z hlediska turistické návštěvnosti spíše podprůměrným městem. Dle žebříčku sestaveného agenturou Czech Tourism se v první dvacítkě nejnavštěvovanějších turistických cílů za rok 2014 objevila pouze Ostrava, která disponuje Dolní oblastí Vítkovic a jinými technickými památkami. Opava by mohla nabídnout turistům svou bohatou historii a přírodní památky. Město bylo bohužel poznamenáno historickým kontextem a v závěru II. světové válce bylo celé její historické centrum takřka zničeno. Dalším z důvodů proč je Opava méně konkurenceschopná oproti ostatním turistickým cílům, je její horší dopravní dostupnost. Ta se má zlepšit po r. 2020, kdy má být dokončen jak její obchvat, tak i přímé napojení na Ostravu a potažmo dálnici D1.^{2,3}

Měkký / tvrdý turismus v Opavě

Velikostně se město Opava řadí se svými zhruba 60 000 obyvateli na 16. pozici co se týká velikosti měst ČR podle počtu obyvatel. Její nespornou výhodou je ale pozice v kraji. Nachází se zhruba v jeho geometrickém středu a navíc v blízkosti hranic s Polskem. Z hlediska potenciálu je proto Opava velmi schopným kandidátem k vytvoření podmínek pro měkký i tvrdý turismus. V prvním případě by byla daná oblast citlivě doplněna drobnými zásahy (nejčastěji do krajiny). Ve druhém případě by se jednalo o přilákání co možná nejvíce turistů; negativem ale může být nevratná degradace přírodních a jiných hodnot v území. Ideálním případem je nalezení hranice rovnováhy mezi těmito dvěma způsoby propagace dané oblasti. V rámci kultivace území Stříbrného jezera navrhuji vytvořit vhodné podmínky k tvrdému (jižní svah Stříbrného jezera) i měkkému turismu (severní zalesněné svahy Stříbrného jezera).⁴

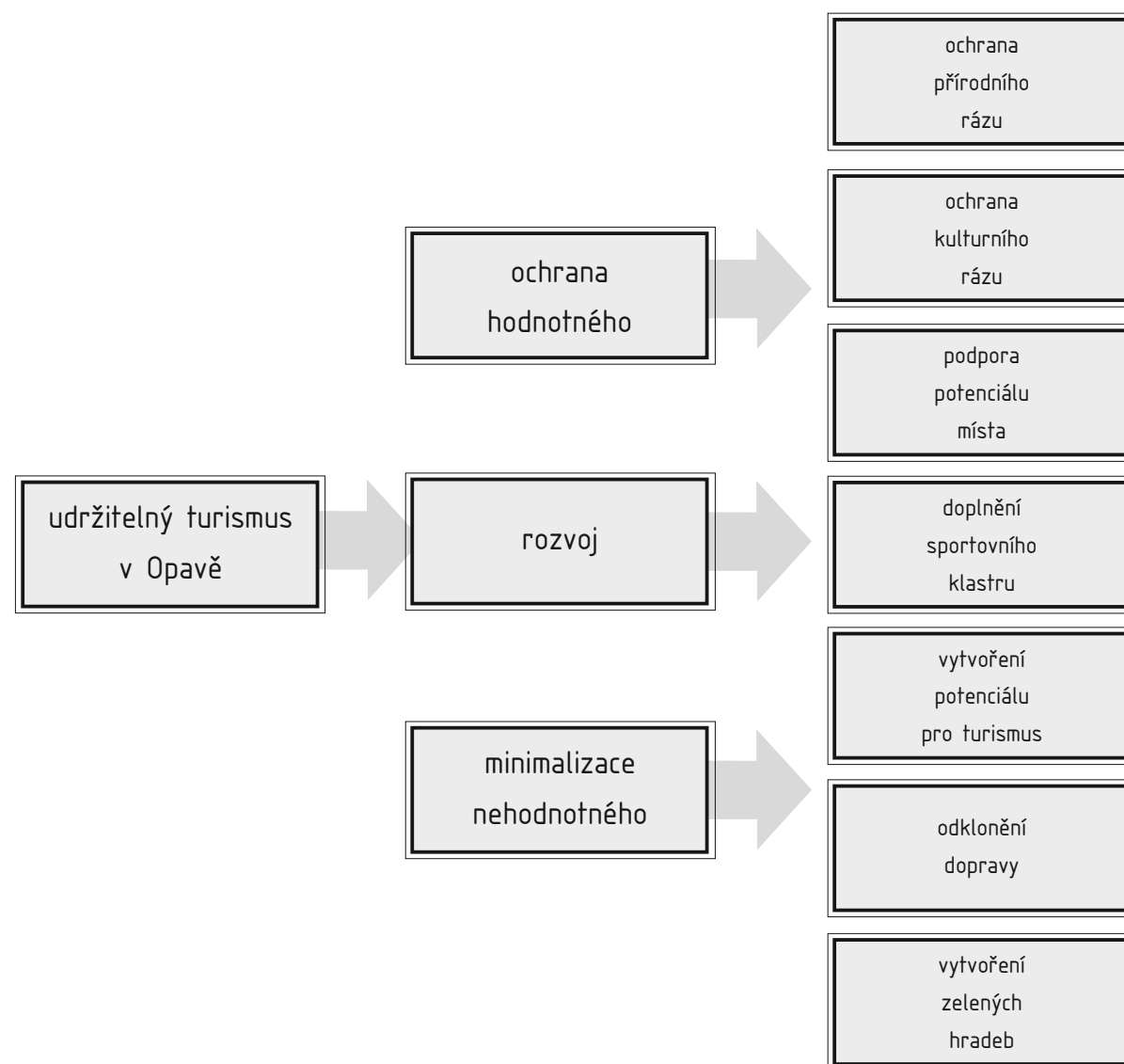
Možnosti podpory turismu v Opavě – oblast Stříbrné jezero

- zlepšení turismu v Opavě je zapotřebí vybudovat zázemí (především ubytovací kapacity) a ty vhodně umístit v situaci města. V okolí Stříbrného jezera prakticky neexistuje možnost kvalitního ubytování.
- využití jedinečného přírodně historického charakteru oblasti.

2 CzechTourism: Nejnavštěvovanější turistické cíle roku 2014. Parlamentní listy [online]. Praha: OUR MEDIA, 2015 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/CzechTourism-Nejnavsteovanejsi-turisticke-cile-roku-2014-383740>

3 Začala se stavět další část obchvatu Opavy. Moravskoslezský kraj [online]. Ostrava: web master, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.msk.cz/cz/doprava/zacala-se-stavet-dalsi-cast-obchvatu-opavy-89593/>

4 Seznam měst v Česku podle počtu obyvatel. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_m%C4%9Bst_v_%C4%8Cesku_podle_po%C4%8Dtu_obyvatel

obr. 3 Diagram udržitelnosti turismu v Opavě

2.4 Cíle

V širším kontextu

- Vytvoření vhodného systému zeleně pro město Opava.
- Aplikace systému na zbylé části města.
- Zapojení role městského parku a oblasti Stříbrného jezera do systému města.
- Citlivé použití kultury v prostředí naturny. Cílem je, aby nebyl zničen přírodní charakter oblasti.

V užší kontextu

- Zapojení role Stříbrného jezera do systému nově vzniklého rekreačně sportovního centra (Městský park – sportoviště – jezero).
- Pomocí vhodného návrhu změnit charakter oblasti jezera na přírodně historický veřejný prostor s možností rekreačně sportovních aktivit.
- Citlivým doplněním oblasti vytvořit dostatečné zázemí k plnohodnotné rekreaci typu městské jezero přírodního typu s využitím po celý rok: koupání, rybaření, ledová plocha, relaxace, aj.

3. Historický kontext

3.1 Stručný přehled historie Opavy

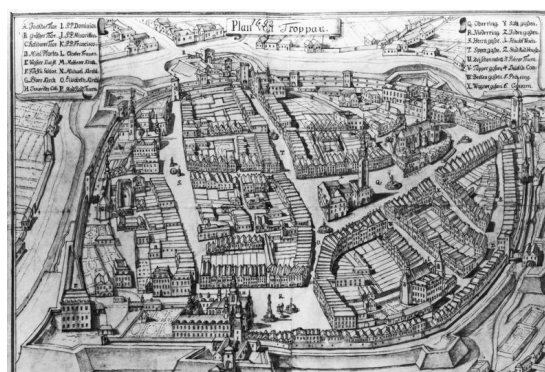
Historie osídlení v místech, kde se rozkládá Opava, se datuje již do starší doby kamenné. Středověké osídlení se začalo formovat až v průběhu 12. století poblíž brodu řeky Opavy. Vznikla zde kupecká osada, která ležela na tehdejší spojnici dnešních území Moravy a Polska. Ta byla součástí tzv. Jantarové stezky, která se táhla od Jadrana až po Balt.

První písemná zmínka o existenci Opavy pochází z r. 1195. Centrem nově vzniklého města se stalo dnešní Horní náměstí, původně Opavu podle nálezů chránila dřevěná palisáda, později bylo zbudováno kamenné opevnění, které disponovalo třemi bránami – Jaktařskou, Ratibořskou a Hradeckou. V průběhu 14. stol. se kolem opevnění začalo formovat Opavské knížectví.⁵

⁵ Historie města. Statutární město Opava [online]. Opava: Statutární město Opava, 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.opava-city.cz/cs/historie-mesta>

obr. 4 Veduta města Opavy (1593)

obr. 5 Gotická parcelace (1602)

obr. 6 Horní nám. těsně po II. svět. válce

obr. 7 Horní nám. těsně po II. svět. válce

obr. 9 Horní nám. současný stav

obr. 10 Horní nám. současný stav

obr. 11 Obchodní dům Breda & Weinstein (Leopold Bauer) současný stav

obr. 12 Kostel sv. Vojtěcha současný stav zemský archiv

Když v roce 1742 Marie Terezie prohrála válku s Pruskem, většina Slezska připadla Prusku a Opava se stala centrem Rakouského Slezska, to pomohlo k jejímu pozdějšímu značnému kulturnímu rozvoji.

V období 19. stol. zde vedle sebe žily početná německá, česká a židovská komunita. Politické a národnostní neshody eskalovaly po 1. sv. válce, kdy byla Opava prohlášena za hlavní město provincie Sudetenland. Tento pokus německého obyvatelstva o vzdor vůči nově se formujícímu Československému státu byl roku 1918 potlačen nenásilným vstupem československé armády na území města. Jelikož však většina obyvatelstva byla německého původu, není divu, že připojení k nacistickému Německu r. 1938 zde bylo vítáno s nadšením.

Opava byla osvobozena sovětským vojskem až 22. dubna 1945 v rámci tzv. Ostravsko – opavské operace, avšak za velkých ztrát. Byla zničena asi třetina města. Po válce zde byla snaha o co nejrychlejší obrodu, a proto po odchodu německého obyvatelstva Opava změnila nejen svou tvář, ale také národnostní ráz.

Ve 20. století byly k Opavě připojeny některé okolní obce a Opava se začala rozrůstat. Dnes má necelých 60 000 obyvatel, avšak stejně jako řada dalších měst v kraji bojuje s jejich postupným úbytkem.^{4,5}

3.2 Poznamenaná architektura v centru Opavy

Opava vždy byla historicky významným městem, proto byla její struktura tvořena přirozeně rostlým způsobem zástavby, což v zásadě předurčilo její charakter. Bohužel v důsledku nešťastných událostí byla Opava za války velmi poničena, a to především v jejím historickém centru, kde byla zničena více než třetina domů.⁶ Christian Norbert-Schulz zmiňuje ve své knize Genius Loci německého filozofa Martin Heideggera a jeho slova: „Hranice nejsou to, kde něco končí, ale – jak chápali Řekové – jsou tím, odkud zjevující se věci získávají svůj počátek.“⁷ Po válce nemělo centrum Opavy jednoznačně určené hranice, na které byli lidé zvyklí. Podle Schulze člověk bydlí, je umístěn, v prostoru a zároveň je vystaven určitému charakteru prostředí, a pokud nejsou jednoznačně určené hranice takového místa, člověk se v něm nemůže správně orientovat. Schulz ve své knize Genius Loci také napsal: „Aby člověk našel oporu pro svou existenci, musí být schopen se orientovat, musí vědět, kde je. Ale také se musí identifikovat se svým prostředím, tj. musí vědět, jaké je určité místo.“

4 Seznam měst v Česku podle počtu obyvatel. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_m%C4%9Bst_v_%C4%8Cesku_podle_po%C4%8Dtu_obyvatel

5 Historie města. Statutární město Opava [online]. Opava: Statutární město Opava, 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.opava-city.cz/cs/historie-mesta>

6 SOLNICKÝ, Josef. Opava. První. Ostrava: Profil, 1984. ISBN 70-026-84

7 NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius Loci. Druhé. Praha: Dokořán, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7363-303-5 cit In: HEIDEGGER, Martin. Bauen Wohnen Denken, 1951

obr. 13 Poválečný stav Horního náměstí

obr. 14 Stav po obnově náměstí ve 20. stol.

Po válce bylo nezbytné centrum města vhodně doplnit tak, aby plnilo všechny funkce, jako jsou např. společenská či sdružovací. Bohužel se to nemohlo odehrát v méně vhodnou dobu, V době autoritativního socialismu se totiž na ochranu historických památek příliš nehledělo. Centrum města bylo zastavěno socialistickými bytovými domy a jeho podoba byla nenávratně změněna. V dnešní době tento palčivý problém pociťujeme stále více a to nejen v Opavě, ale i v jiných válkou zničených českých městech, které byly takto dostavěny, a to především proto, že budovy často přejdou do stavu, kdy se musejí buďto rekonstruovat nebo zdemolovat.

3.3 Tradice přírodního koupání

Nejstarší plovárnu město nechalo postavit již v roce 1875 v Mlýnské strouze tehdejšího parku, tehdy však byla přístupná pouze pro muže. O 20 let později plovárna vyhořela, a proto bylo otevřeno nové Koupaliště v Rybářské ulici s provozem pro muže i ženy. Rozměry bazénu byly 100x16 m.⁸

obr. 15 Plovárna v Kylešovicích (50. léta 20. stol.)

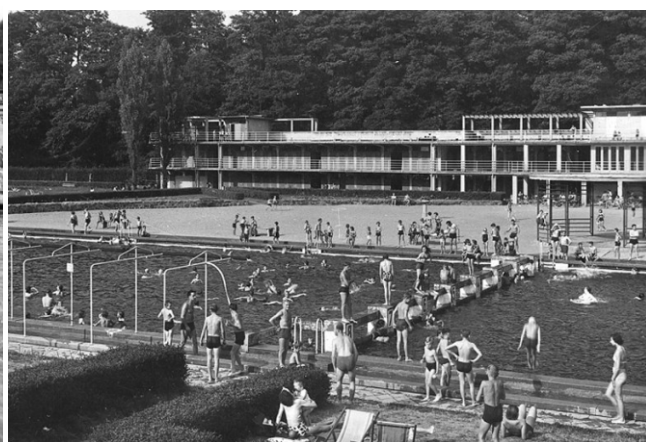

obr. 16 Plovárna v Kylešovicích (50. léta 20. stol.)

Za doby první republiky, v období 30. let, byla postavena dnes již poněkud zapomenutá plovárna v Opavě – Kylešovicích vzdálená od centra města zhruba 3 km. Tehdy byla velmi oblíbeným místem, kde mohli Opavané trávit volný čas. Celá stavba byla velice důmyslná. Nacházela se v těsné blízkosti řeky Moravice a voda bazény protékala z vedlejšího náhonu a vytékala dvěma výpustěmi. V současné době je z bývalé kylešovické plovárny spíše ruina. Batonovou nádrž kompletně zaneslo bahno a místo je zarostlé stromy.⁹

obr. 17 Městské koupaliště (Otto Reichner)

obr. 18 Městské koupaliště (Otto Reichner)

V roce 1929 Městská rada vyhlásila veřejnou soutěž na projekt stavby nového městského koupaliště. Vyhrál soutěžní návrh opavského architekta Otto Reichnera. Projekt tehdy počítal s možnou návštěvností až 3000 lidí a celkovou plochou 24000 m². Architekt Reichner ve svém řešení spojil progresivitu soudobé funkcionalistické architektury se zvláštním vernakulárním příděchem. Tehdy zde vzniklo mimořádně kultivované, funkčně výborně řešené a velkoryse koncipované stavebně – technické dílo, jehož součástí byla písečná pláž, tribuna pro diváky či hudební salónek. V budově koupaliště byla rovněž možnost zajít ke kadeřníkovi či na masáže a to vše již v roce 1931, kdy bylo koupaliště slavnostně otevřeno.⁸

⁸ Historie koupaliště. Městské koupaliště Opava [online]. Opava: Technické služby Opava, 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z:

<http://www.koupalisteopava.cz/koupaliste/historie-koupaliste>

⁹ Zapomenuté koupaliště v Kylešovicích Zdroj: http://opavsky.denik.cz/zpravy_region/koupaliste-kylesovice13052012.html. Opavský a Hlučinský deník [online]. Opava: Vltava Labe Media, 2012 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: http://opavsky.denik.cz/zpravy_region/koupaliste-kylesovice13052012.html

obr. 19 vysvětlení pojmu rekreace

4. Teorie rekreace a sportu

4.1 Pojem rekreace

Pojem rekreace vychází z latinského slova ,create, čili něco tvořit, vyrábět. Přidáním předpony ,re, predikujeme proces obnovení, znovuvytvoření čehosi, co se má navrátit do původního stavu.¹⁰

Vezmeme-li život člověka, musíme si uvědomit, že člověk jako organismus disponuje určitým množstvím sil a potenciálu, které v životě vyčerpává, ať už fyzicky, psychicky, či sociálně vlivem řady faktorů (pracovní činnost, sociální role, energetický výdej, apod.). Můžeme tedy sledovat tři základní časové složky: čas pracovní, který trávíme k zabezpečení nezbytně nutných společenských a individuálních potřeb, čas mimopracovní, jež sice neslouží práci, ale nemůžeme jím volně disponovat, jelikož slouží k naplnění sociálních a tělesných potřeb a čas volný, s nímž můžeme volně disponovat.

Pojem re-create pak znamená přesný opak výše uvedených negativních jevů a slouží především k načerpání, obnově, ale také k dalšímu rozvoji jedince.

Rekreace má tyto charakteristické znaky:

- narozdíl od odpočinku je činností aktivní,
- je činností vědomou, čili nevyžaduje motivaci, účel ani smysl,
- je vždy dobrovolná a spočívá pouze na rozhodnutí jedince,
- odehrává se v čase, který obecně nazýváme volný čas.

Specifikace druhů rekreace:

- kulturně – umělecká rekreace: je zaměřena na uměleckou činnost, může být vykonávána jednak aktivně, kdy jedinec vykonává určitou uměleckou činnost, nebo pasivně, kdy ji pouze vstřebává,
- intelektuální rekreace: zaměřena na neprofesní získávání nových vědomostí,
- sociální rekreace: orientuje se na získávání společenských kontaktů, vytváření sociálních skupin, apod.,
- zájmová rekreace,
- pohybová rekreace: zvláštní druh rekreace, kdy část fyzická převládá nad ostatními.

¹⁰ HODAŇ, Bohuslav a Tomáš DOHNAL. Rekreologie. Olomouc: Hanex, 2005. ISBN 80-857-8348-7.

disport

obveselení

rozptýlení

zábava

obr. 20 vysvětlení pojmu sport

4.2 Pojem sport

Pojem sport je anglosaského původu a pochází ze slova disport, což znamená obveselení, rozptýlení, či útěk od pracovních povinností. Dnes je pojmem sport označována především fyzická aktivita, jež je provozována podle stanovených pravidel a zvyklostí.

4.3 Historický vývoj sportu

V historii byl sport vyvinut z potřeby výcviku armády. Ta vyústila v nejrůznější hry a soutěže, jež měly za úkol trénovat fyzickou zdatnost (řecké olympijské hry). Druhou formou vzniku sportu byly obřadní rituály. Určitá forma soutěže byla prováděna jak součástí obřadního rituálu (mayské obřadní míčové hry).

Sport ve starověku

Známky činností, které bychom mohli nazvat sportem jsou známy již ze staročínské kultury, kde se zřejmě z estetických důvodů provozovala obdoba dnešní gymnastiky. Daleko známější jsou bojové sporty, např. z Persie, ale především ze starověkého Řecka. V osadě Olympie se provádělo pravidelné pořádání všeřeckých sportovních her, které se staly základem pro dnešní podobu olympijských her.

Sport ve středověku

Počátky sportu v západní Evropě lze nalézt již ve středověku. Charakterem se podobaly starověkému zdokonalování ve fyzické zdatnosti. První známky sportovní činnosti určené pro zábavu lze vysledovat v době italské renesance.

Počátky moderního sportu

Počátky sportu v dnešní podobě jsou datovány do období průmyslové revoluce. Fyzická námaha, která již není spojena s potřebou přežít, se postupně z vyšších vrstev dostala do formy trávení volného času dostupného pro běžného obyvatele. Zásadní událostí pro rozvoj sportu bylo založení novodobých olympijských her roku 1896. Sport se tímto stává kulturním způsobem zábavy a později také politickým fenoménem.

5. Kulturní a urbánní kontext

5.1 Systém zeleně v Opavě

5.1.1 Interpretace systému

Kategorizace zeleně

Dle analýzy bylo zjištěno, že v okolí města se takřka nevyskytuje zezeň lesního typu. Zezeň ve městě je tvořena převážně zahradním typem. Veřejná zezeň městského typu je patrná v okolí řeky Opavy a v místech hradebního okruhu. Největší souběžné plochy veřejné zeleně jsou situovány na sídlištech Opava - Kateřinky a Městské Sady.

Majetkoprávní vztahy

Z hlediska majetkoprávních vztahů lze zezeň ve městě rozdělit do tří kategorií. Zezeň soukromou, která je tvořena především zahradním typem, zezeň polosoukromou, kam se řadí převážně zezeň umístěná ve vnitroblocích (Labického město) a veřejná zezeň. Zde patří veškerá zezeň městského a sídlištního typu, ale také zezeň blízká přírodě, která je situována na území města (břeh řeky Opavy).

Kvalita veřejné zeleně

Dle šetření kvality veřejné zeleně byl zjištěn kritický stav zeleně v okolí řeky Opavy a v zelených plochách situovaných v centru města. Dále byl zjištěn kritický stav sídlištní zeleně v jihozápadní části města a nevhodný stav zeleně v areálu Slezské nemocnice Opava. Oproti tomu dobrý stav zeleně byl vyhodnocen v Městských Sadech a v místech bývalého hradebního okruhu v centru města.

Rekreace a sport

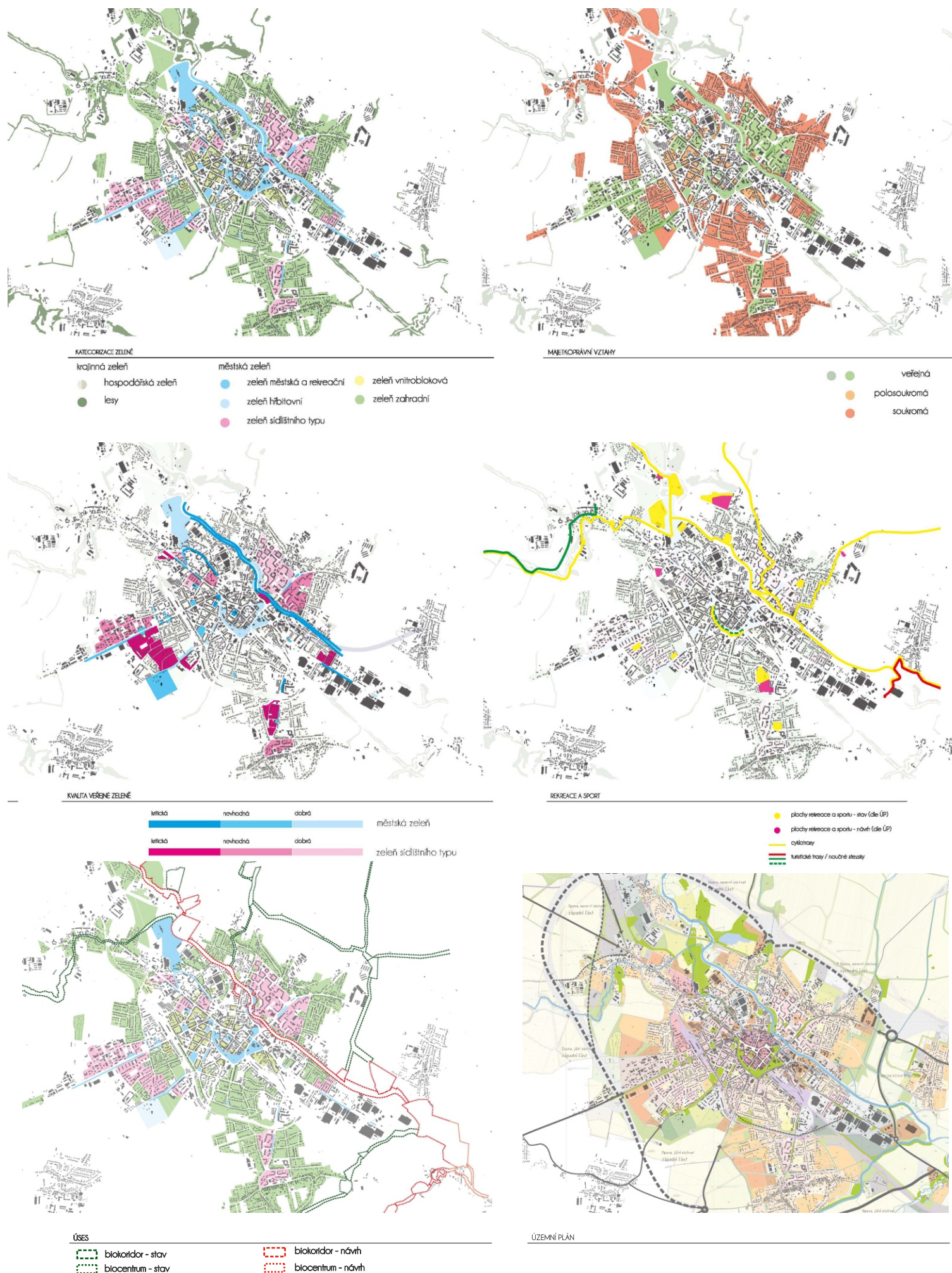
Byla provedena analýza stavu rekreace a sportu. Součástí analýzy bylo vyznačení predikce dle ÚP.

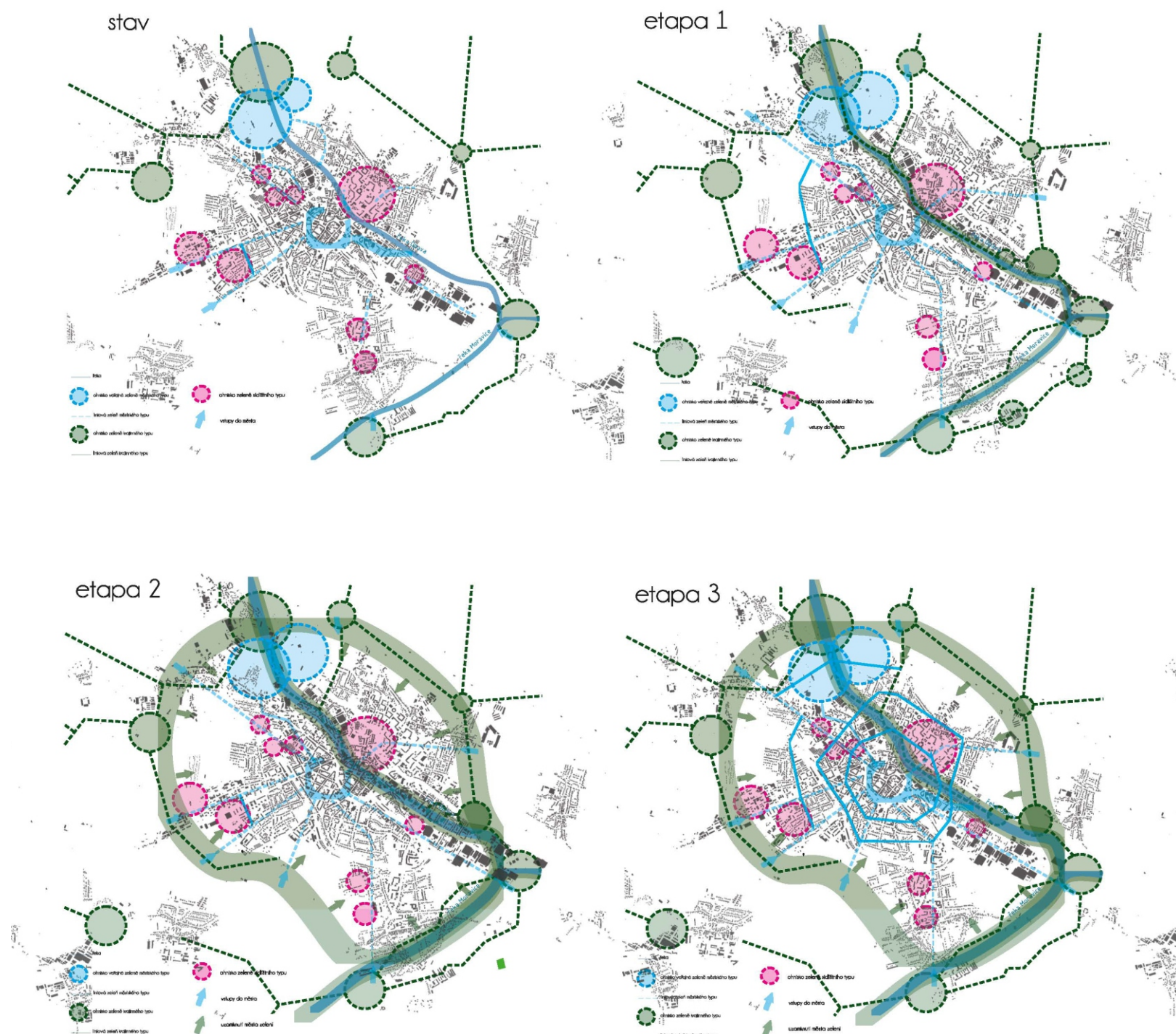
ÚSES

Územní systém ekologické stability je jedním z pilířů systému zeleně. Byl vyhodnocen stávající stav a predikce dle platné dokumentace z r. 2015.

ÚP

Byla provedena analýza platného územního plánu z r. 2015, plán byl porovnán se stávající dokumentací ÚSES a byla stanovena predikce stavu zeleně v Opavě.

5.1.2 Idealizace systému

Současný stav

Dle provedených analýz byl vytvořen zjednodušený model současného stavu systému zeleně v Opavě. Je patrná špatná funkčnost systému především pro jeho nespojitost a nesystematičnost. Rovněž byla ověřena nefunkčnost predikovaného stavu dle platné územně plánovací dokumentace (ÚP, ÚSES).

Návrh nového systému zeleně v Opavě

Pomocí zjednodušeného modelu byla stanovena etapizace vytvoření funkčního modelu systému zeleně v Opavě.

Etapa 1

V první fázi je nutné vytvořit funkční kostru veřejné zeleně propojením liniové zeleně při hlavních vstupech do města s prstencem zeleně – hradebním okruhem okolo centra města. Oproti tomu kostra přírodních složek zeleně ve městě je vedena podél toku řeky Opavy. Kostry se ve městě prakticky vůbec nekříží. Vyjímkou jsou Městské Sady kde je počítáno s vytvořením přírodního poldru. Sídlištní zeleň tvoří pouze doplněk kostry.

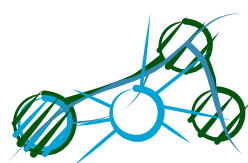
Etapa 2

V druhé etapě je počítáno s vytvořením zelených hradeb okolo města ve vhodných částech. Především v částech, kde není žádoucí další rozrůstání města. Zelený okruh je veden při vnitřní hranici navrhovaného obchvatu, čímž splňuje zároveň funkci ochranné zeleně.

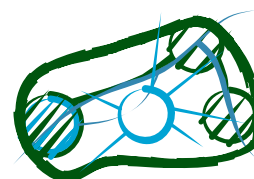
Etapa 3

V poslední etapě je zamýšleno posílení vazeb kostry zeleně, pomocí vhodných prvků liniové, plošné a bodové zeleně dochází k dokončení funkčního modelu systému zeleně v Opavě.

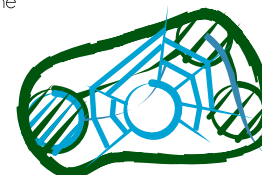
ETAPA 1
vytvoření kostry městské veřej. zeleně a
přírodní zeleně

ETAPA 2
vytvoření okruhu zeleně

ETAPA 3
posílení vazeb mezi kostrou městské veřej.
zeleně

obr. 21 Schéma etapizace zjednodušeného modelu systému zeleně v Opavě

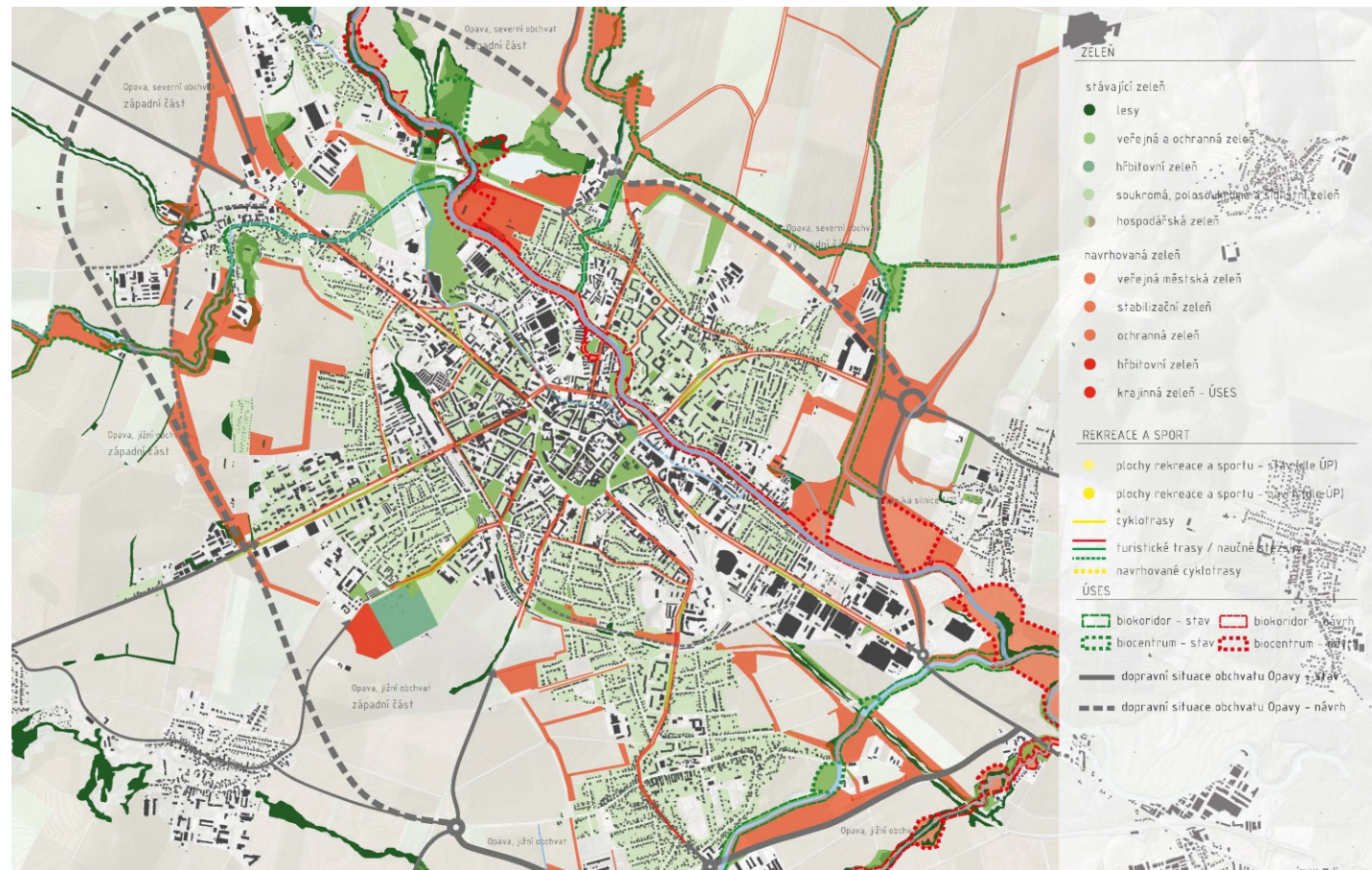
5.1.3 Formalizace systém

Návrh systému zeleně v Opavě

Po provedené interpretaci a idealizaci systému byl navrhnout systém zeleně v Opavě. Východiskem pro stanovení systému byl především idealizovaný model. V potaz byl brán i predikovaný stav dle platné územně plánovací dokumentace. Ten byl vhodně doplněn a v místech, kde byl vyhodnocen jako nevhodný byl pozměněn.

Pro lepší orientaci v systému byla vytvořena mapa systému v porovnání se stávajícím stavem zeleně v Opavě (obr. 22)

Navrhovaný systém byl porovnán se stávající územně plánovací projektovou dokumentací (2015), bylo vyznačeno kdy se navrhovaný systém shoduje s plánovací dokumentací a kdy je s ní v rozporu (obr. 23)

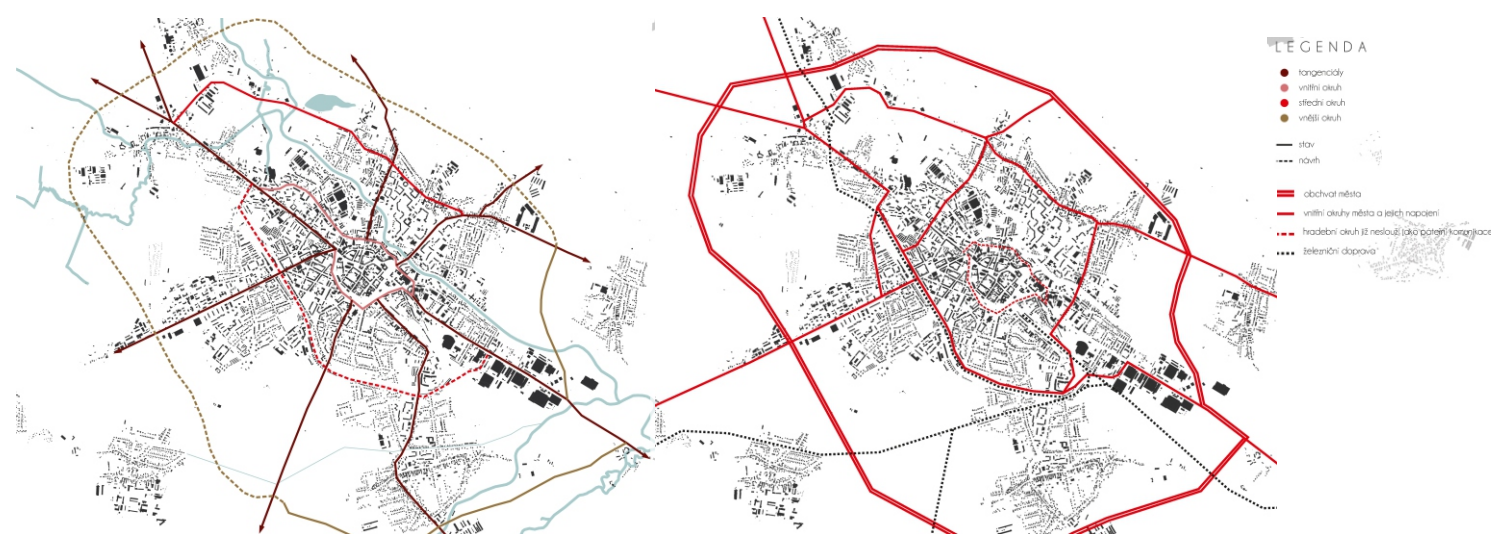
obr. 22 Návrh systému zeleně v Opavě – porovnání se stávajícím stavem

obr. 23 Návrh systému zeleně v Opavě – porovnání se stávající územně plánovací dokumentací (pro r. 2015)

obr. 24 Systém zeleně v Opavě – principy a jejich použití

obr. 25 Stav systému dopravy v Opavě

obr. 26 Návrh systému dopravy v Opavě

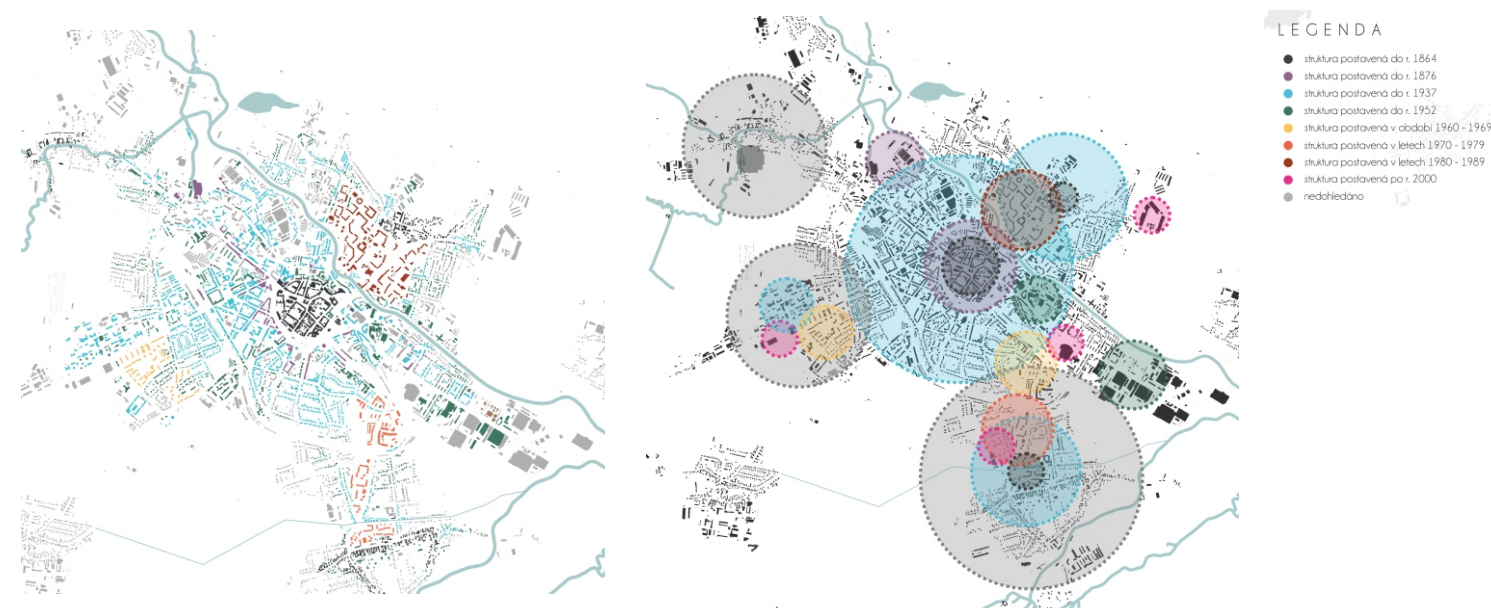
5.2 Systém dopravy v Opavě

Stávající stav

Opava je charakteristická vějířovitým dopravním systémem, který přivádí takřka veškerou dopravu do centra města. Tento systém je dán především historicky. Město má vytvořen vnitřní dopravní okruh, ten je však kapacitně nevyhovující. Ve výstavbě je severní část obchvatu města, ta by měla být dokončena v roce 2022. (obr. 25)

Navrhovaný stav

Návrh systému dopravy v Opavě počítá s plánovanou výstavbou obchvatu města. Zároveň vytváří nový vnitřní okruh, který by úplně odlehčil dopravě v centru města. Hradební okruh by tak nadále nesloužil jako páteřní komunikace, ale např. jako pěší zóna. (obr. 26)

obr. 27 Struktura historických vrstev

obr. 28 Struktura historických vrstev – schéma

5.3 Historický kontext města

Rostlá struktura Opavy je dána historicky. Jako první bylo v době gotiky vystavěno centrum města, to bylo nejdříve obehnáno dřevěnou palisádou, později byly vybudovány kamenné hradby. Gotická parcelace a uzamknutí jádra do hradeb dalo vzniknout zástavbě s velmi hustým osídlením. V 19. století se město začalo rozrůstat směrem od středu, vznikl také městský park vzdálený asi 3 km. Ve 20. století město srostlo s okolními vesnicemi – Kylešovice, Kateřinky, Jaktař. Město bylo vyplněno zástavbou panelových domů, především na území Kateřinek. Rozdíly mezi původním jádrem města a vesnickou strukturou jsou dnes patrné především v Jaktaři, dle průzkumu se zde obyvatelé necítí být Opavany, ale stále Jaktařany. Po r. 2000 vznikaly na periférii architektonicky nekvalitní stavby obchodního typu. Ty dnes často tvoří vstupy do města.

5.4 Sociologický kontext

Demografické změny v Opavě

Opava se stejně jako řada dalších českých měst potýká s fenoménem tzv. Sídlní kaše. Lidé se z center měst hromadně vystěhovávají na periferii do satelitních částí. Vidina rodinného domu se zahradou je tak zřejmě stále silnější než třeba nevýhody spojené s dlouhým dojezdem do práce a chybějící vybaveností v oněch „satelitech“. Opava se však potýká i s problémem regionálního charakteru, kdy se mladí lidé často stěhují do velkoměst. Nutno podotknout, že Opava je na tom v rámci Moravskoslezského kraje stále nejlépe. S odstupem zhruba 70 let je patrný úbytek obyvatelstva v centru města, naopak příbytek na jeho perifériích (obr. 29)

Návrh funkčního systému města

Dle bližšího zkoumání a vyhodnocení jednak historického kontextu a dalších potřebných demografických analýz byl stanoven funkční model systému města (obr. 30). Ten počítá s odtržením dvou městských částí – Jaktař, Kylešovice do samosprávních celků, jelikož dnešní charakter těchto částí je spíše samostatný. Oproti tomu části Kateřinek, opavského, těšínského a jaktařského předměstí by bylo vhodné orientovat směrem do centra města, jelikož jsou dnes charakterem zcela městské.

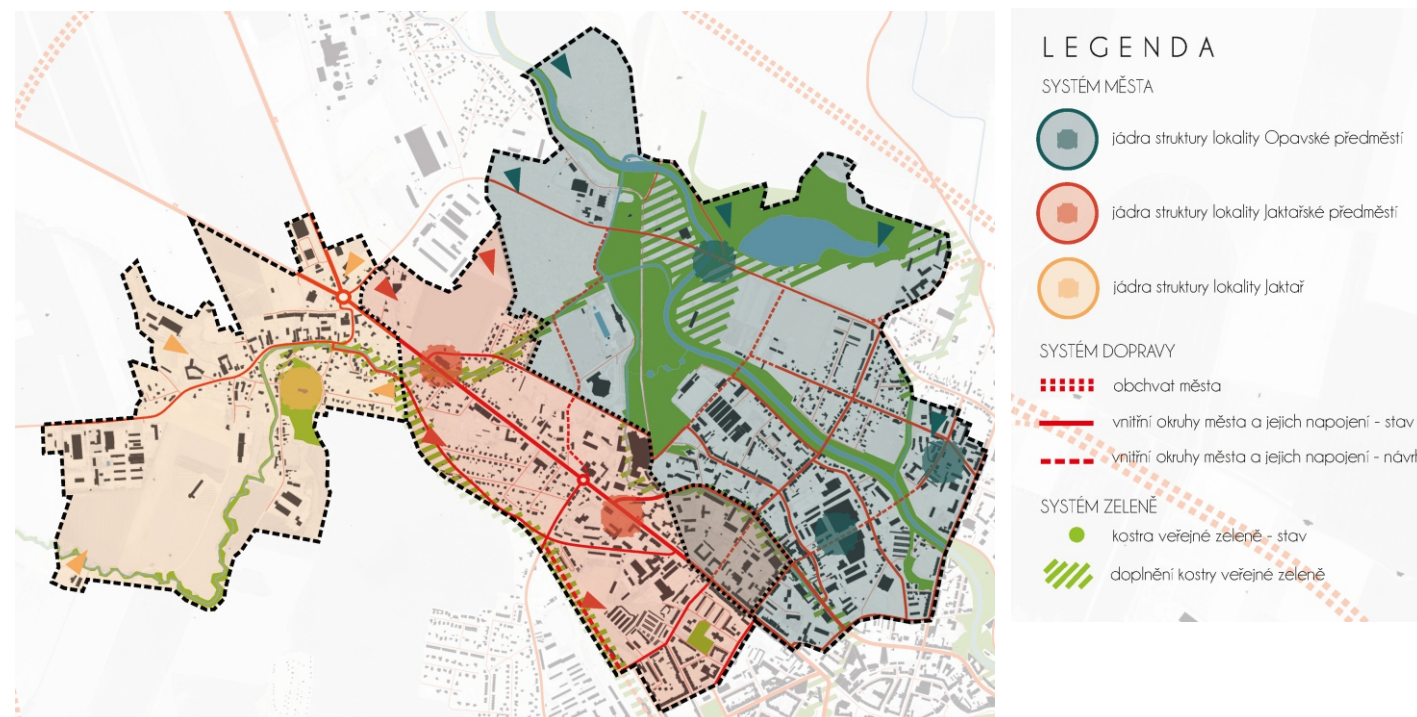
5.5 Aplikace systémů na části Jaktař, Jaktařské předměstí a Opava – Předměstí

Výše popsané systémy města byly aplikovány na severovýchodní část Opavy. Byla stanovena nová jádra struktur, přičemž struktura Jaktaře je orientována do svého vlastního jádra. Dle systému je žádoucí, aby byl Jaktař samosprávním jednotkou, jelikož zde neexistují téměř žádné vazby na město. Část Jaktařského předměstí je definována ulicí Krnovskou. Neexistuje zde prakticky žádné fungující ohnisko. Umístění nového centra této oblasti bylo situováno na území magistrátu města Opavy, kde by byl vhodný vznik administrativního a společenského centra města. Druhým možným vznikem jádra je vstup do Jaktařského předměstí směrem od Krnova a Bruntálu, kde by zároveň tvořil nástup do města. Opavské předměstí prakticky nemá identitu, proto bylo nutno přistoupit k rekonverzi oblasti (obr. 31). (Opavské předměstí je detailněji řešeno v následujících kapitolách diplomové práce).

obr. 29 demografické změny v Opavě

obr. 30 Návrh funkčního systému města

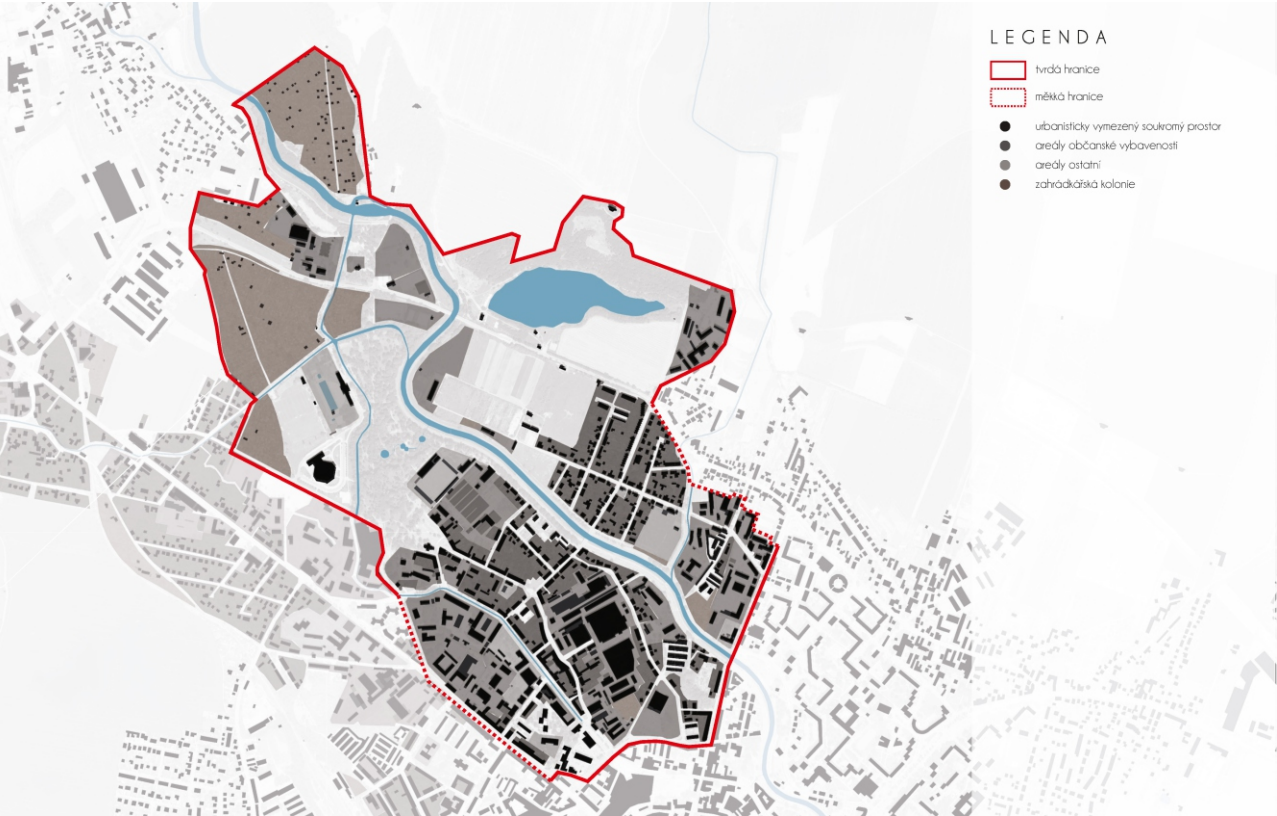
obr. 31 Aplikace systémů města na severovýchodní část města Opavy

5.6 Urbanistické řešení části Opava – Předměstí

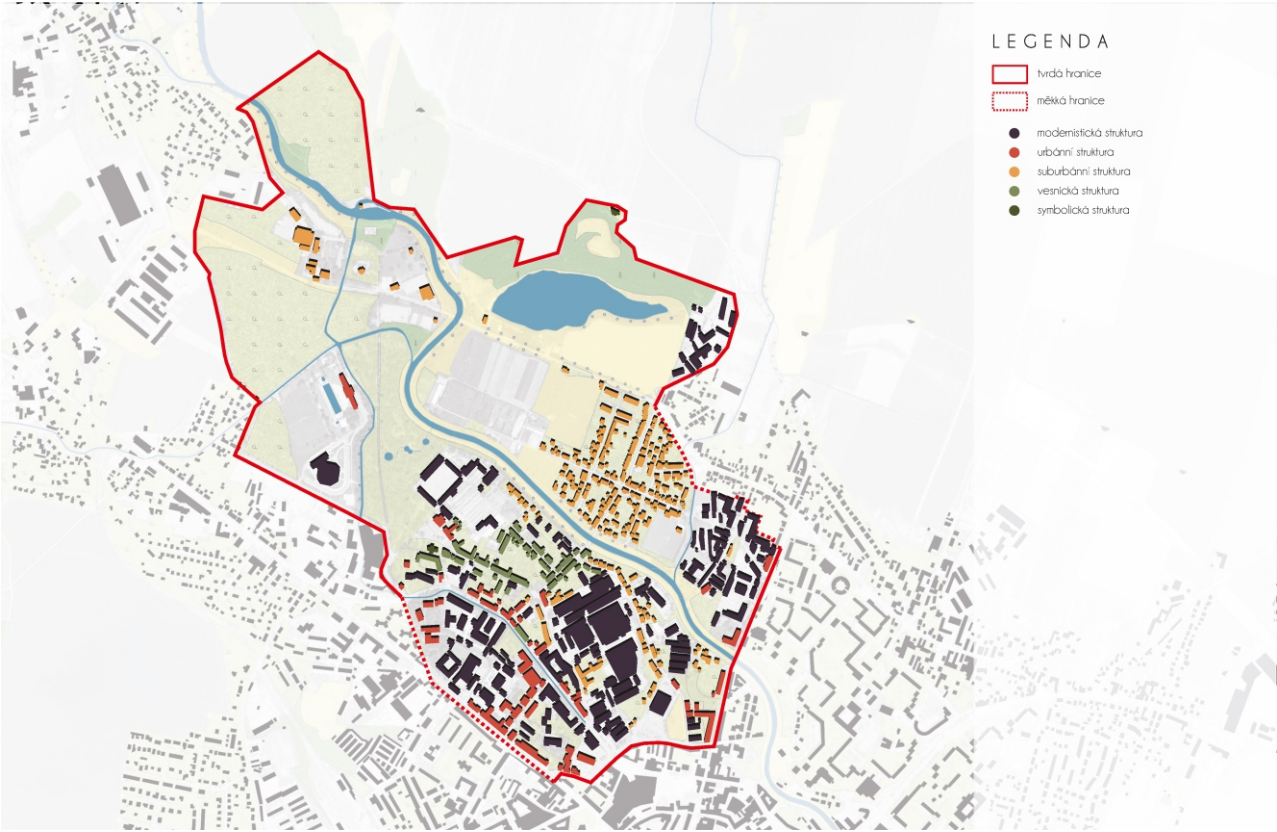
Identifikace oblasti

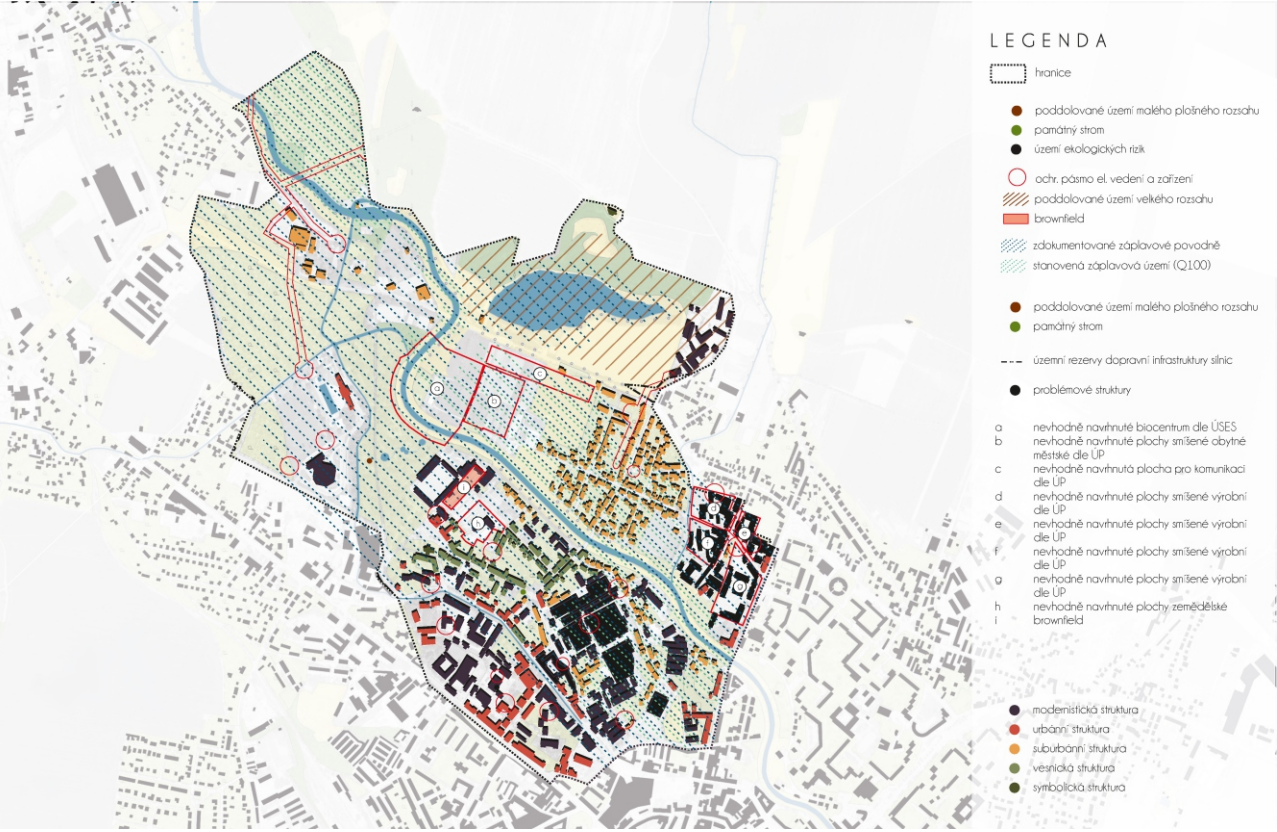
obr. 32 Vymezení hranice Opava – Předměstí

obr. 33 Analýza plno x prázdno

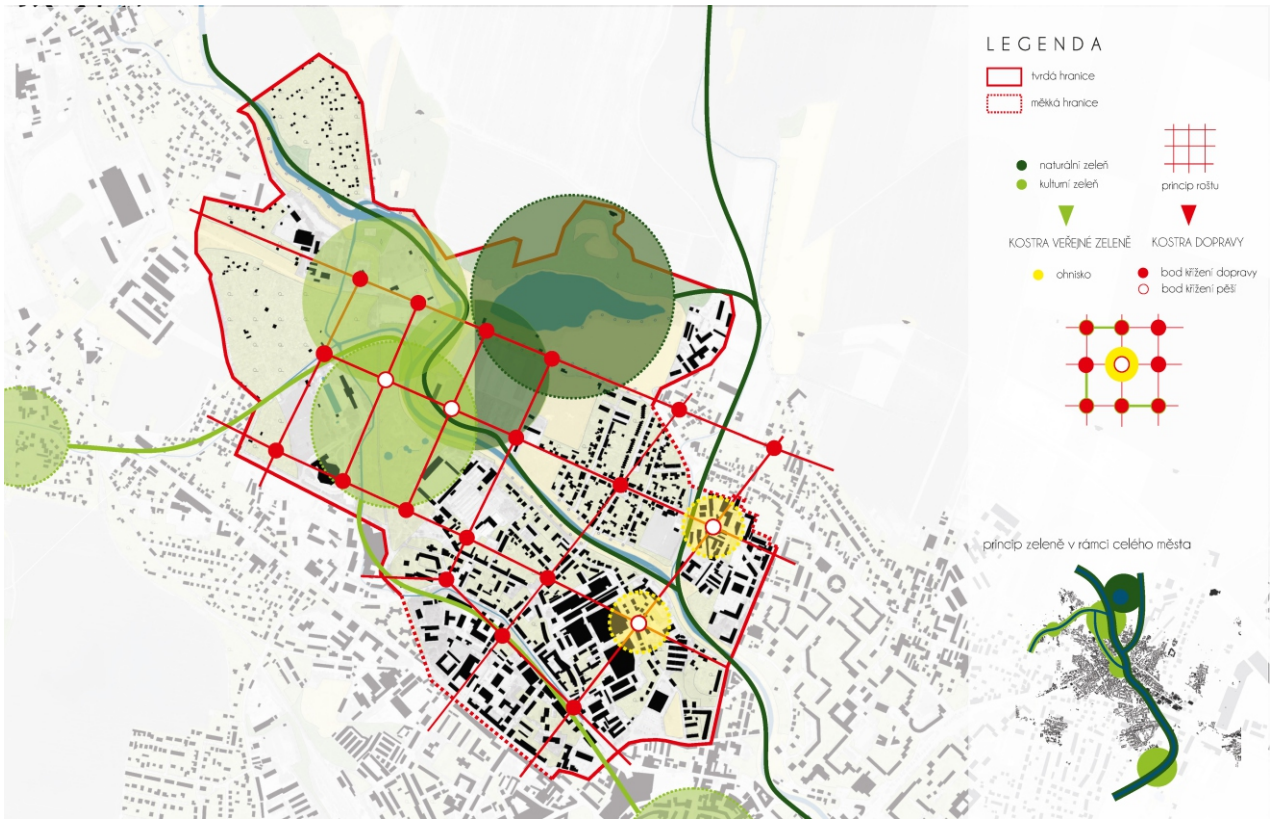

obr. 34 Kategorizace struktury

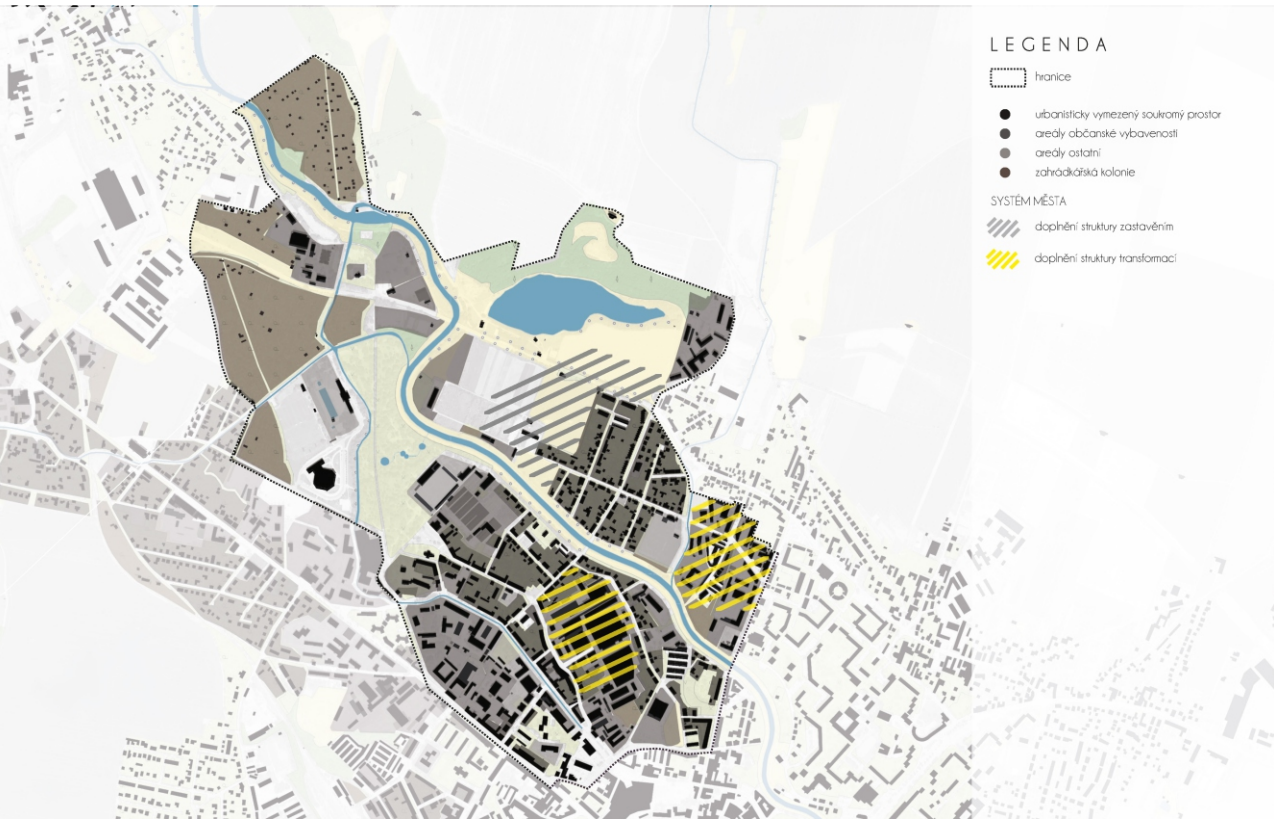

obr. 35 Problémový výkres

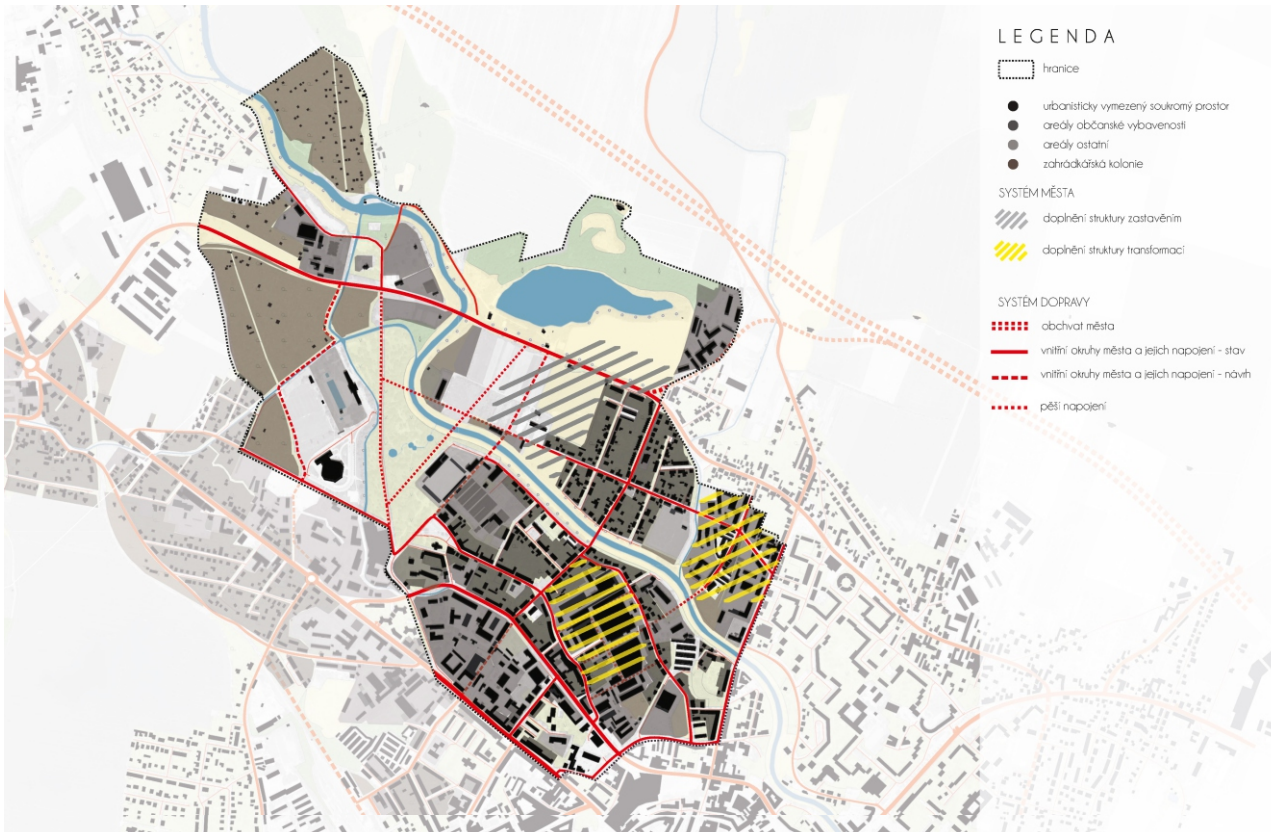
Idea řešené oblasti, aplikace funkčního systému města, zeleně a dopravy

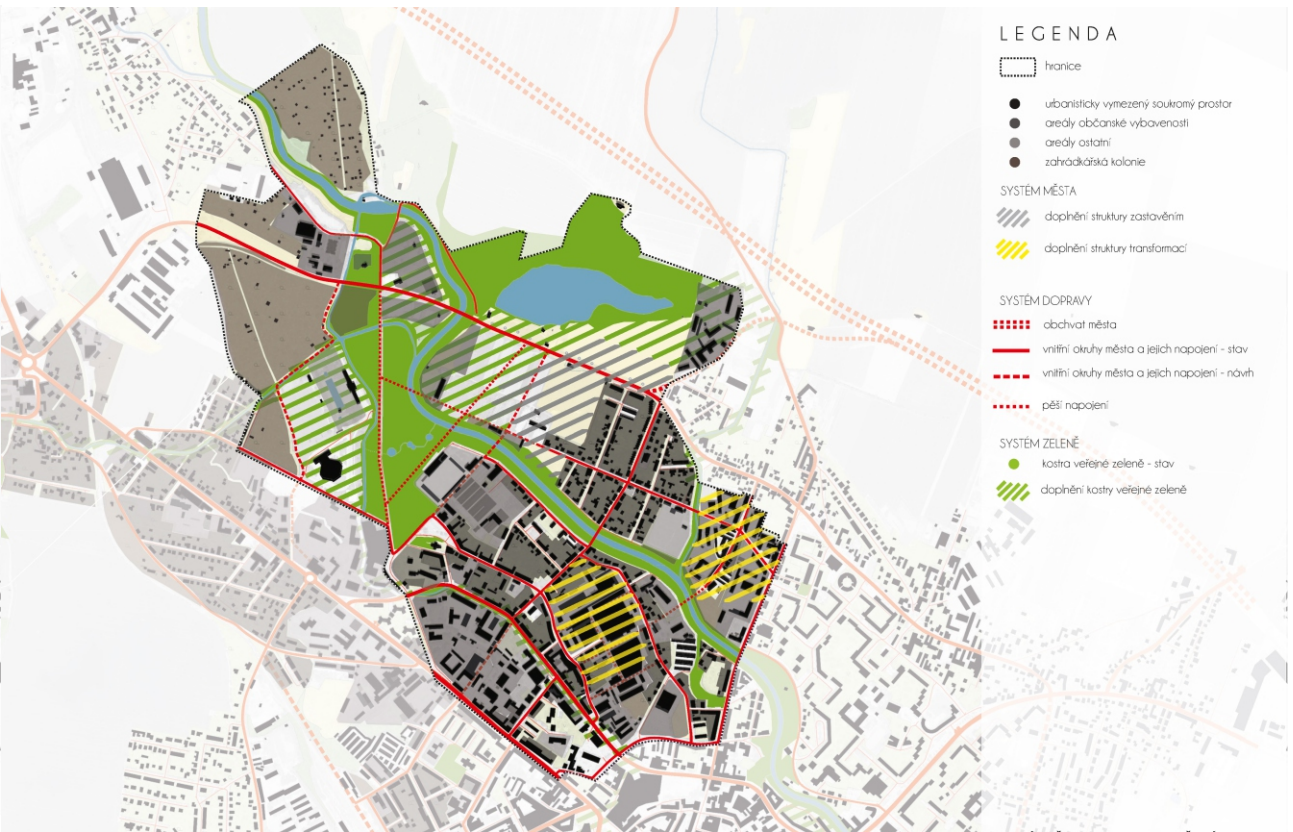
obr. 36 Idea řešené oblasti Opava - Předměstí

obr. 37 Aplikace funkčního systému města na oblast Opava - Předměstí

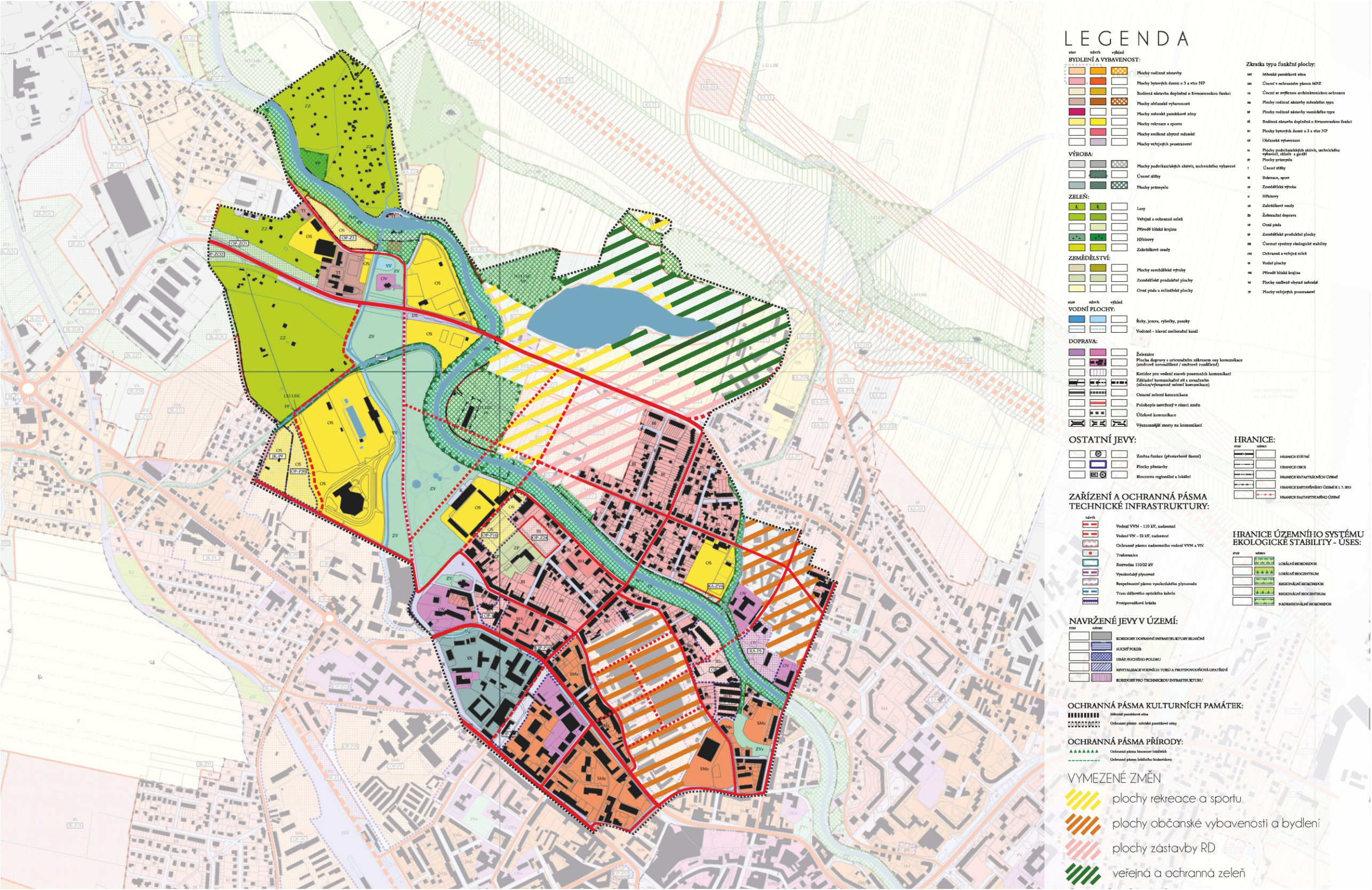

obr. 38 Aplikace systému dopravy na oblast Opava - Předměstí

obr. 39 Aplikace systému zeleně na oblast Opava - Předměstí

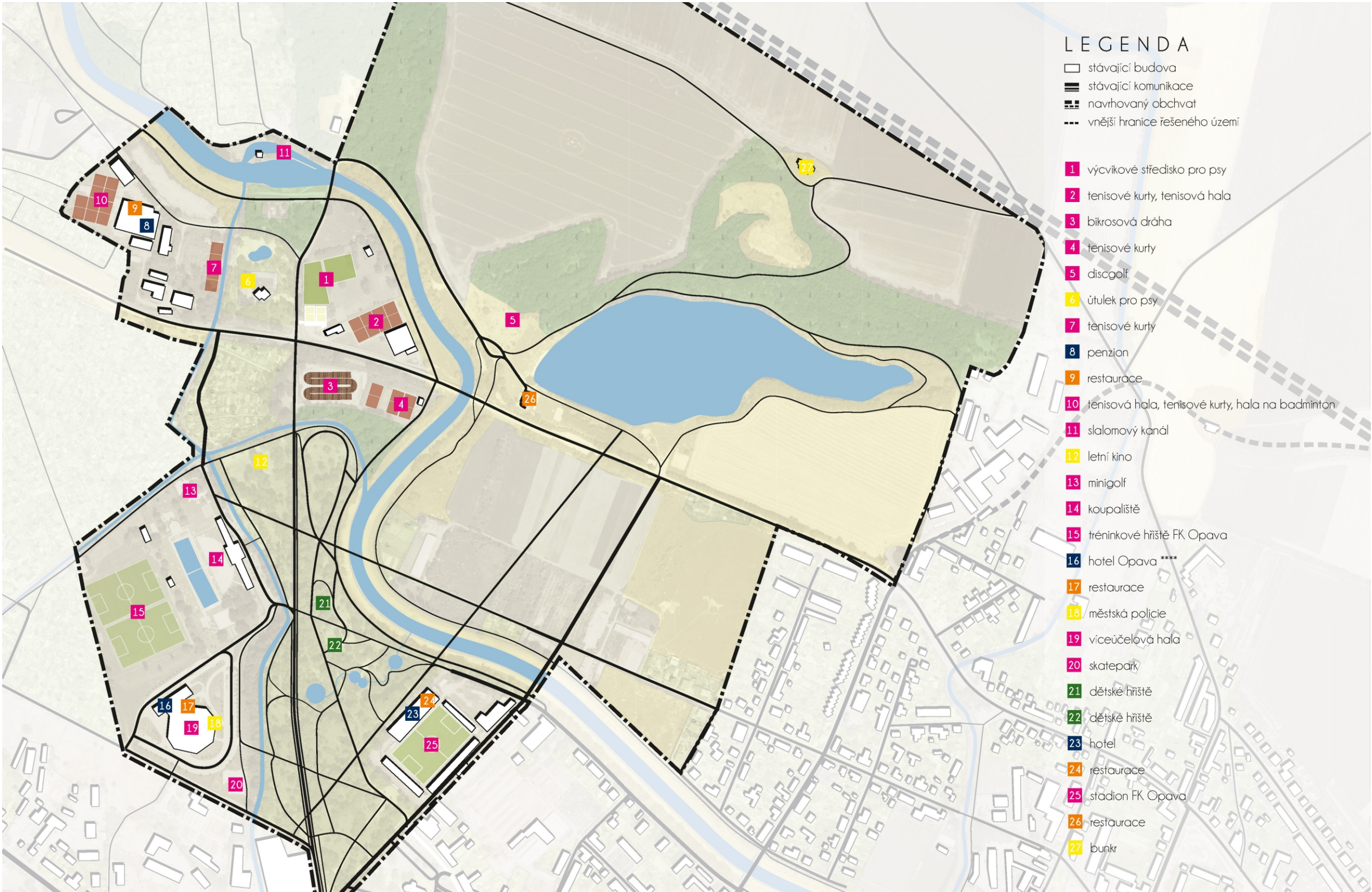
Návrh úpravy územního plánu (r. 2015)

obr. 40 Návrh úpravy územního plánu

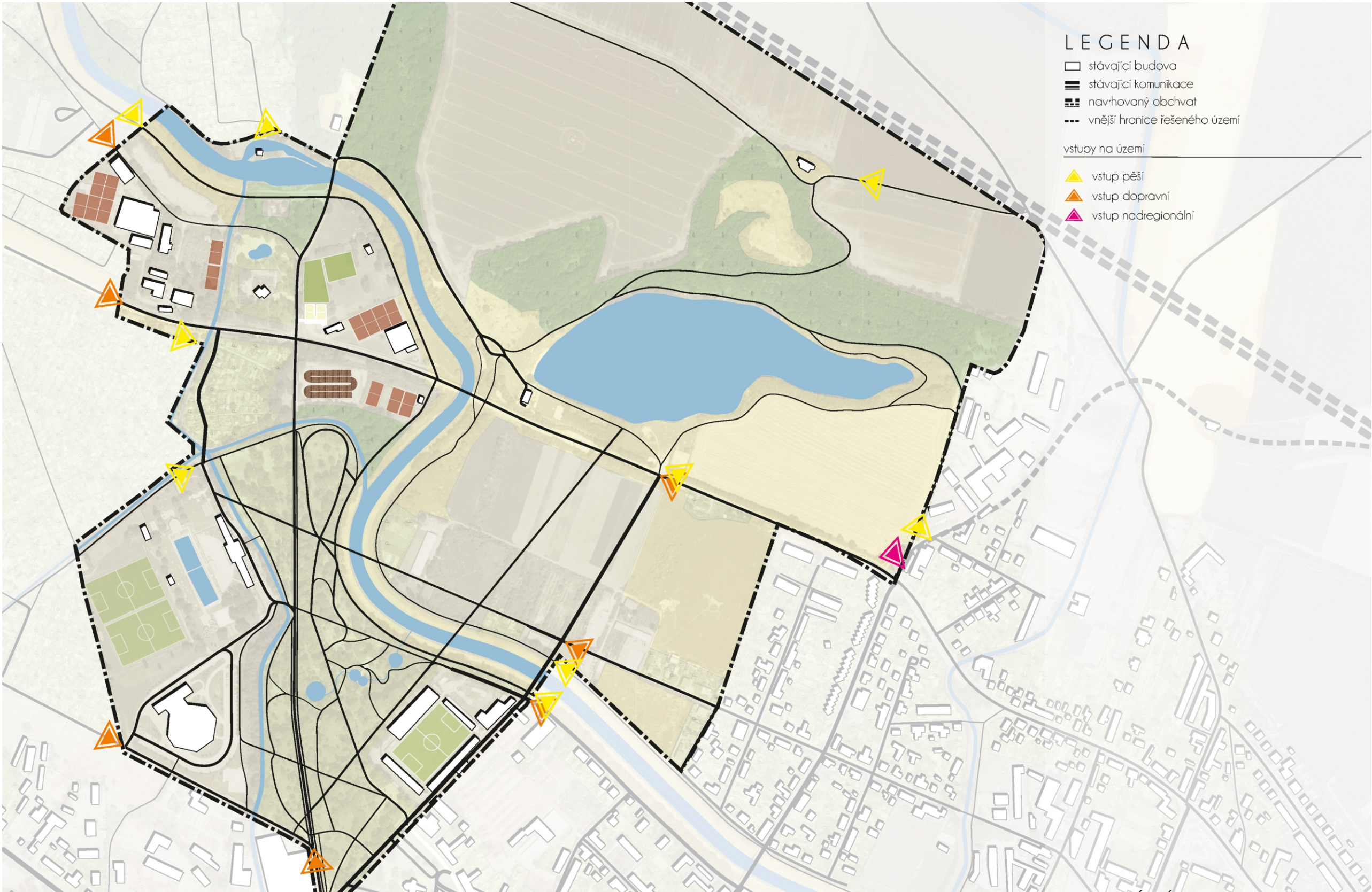
5.7 Urbanistické řešení části Městské Sady – Stříbrné jezero

Rozbor občanské vybavenosti

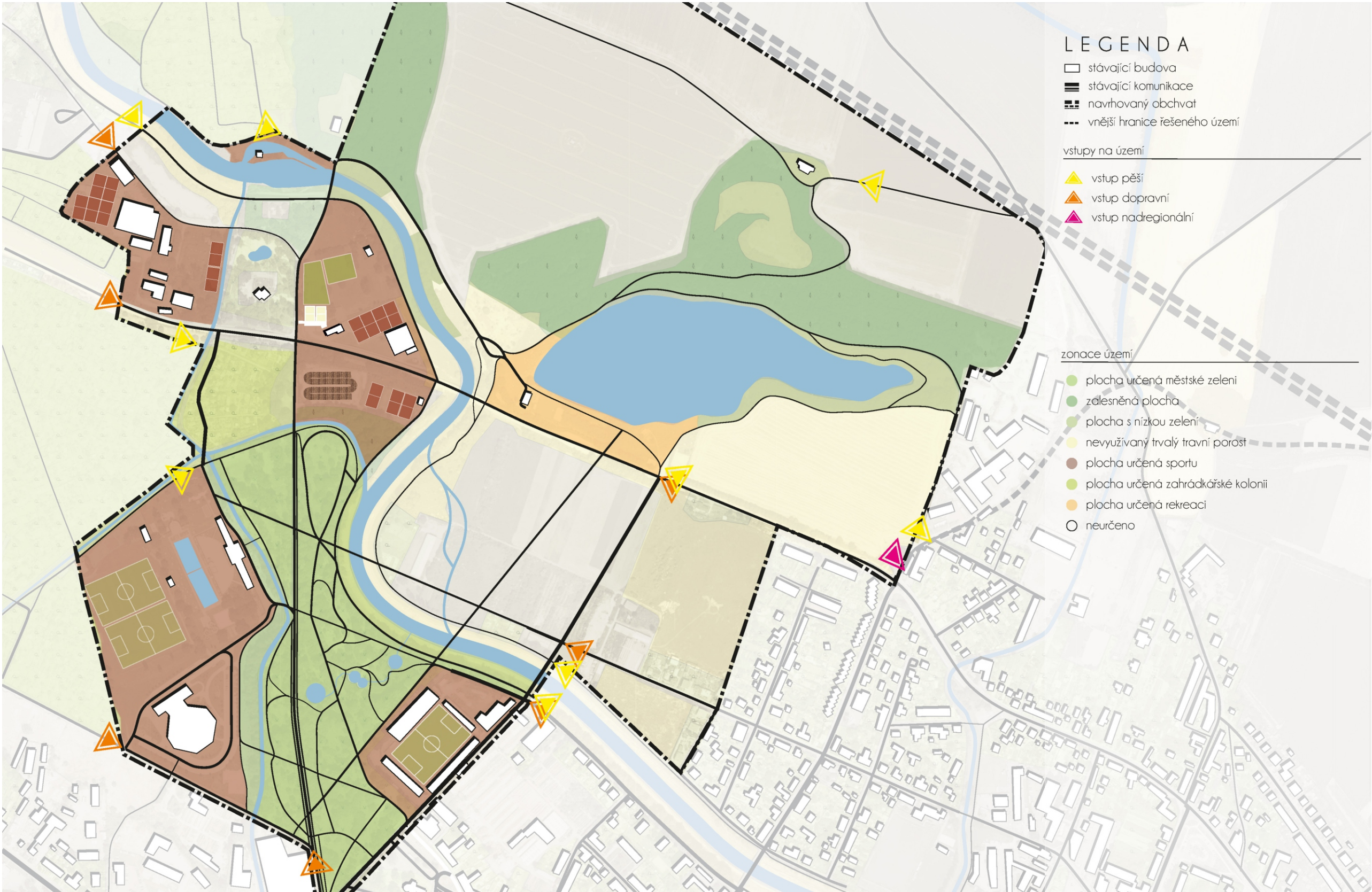
obr. 41 Rozbor občanské vybavenosti – Městské Sady – Stříbrné jezero

Vstupy do území

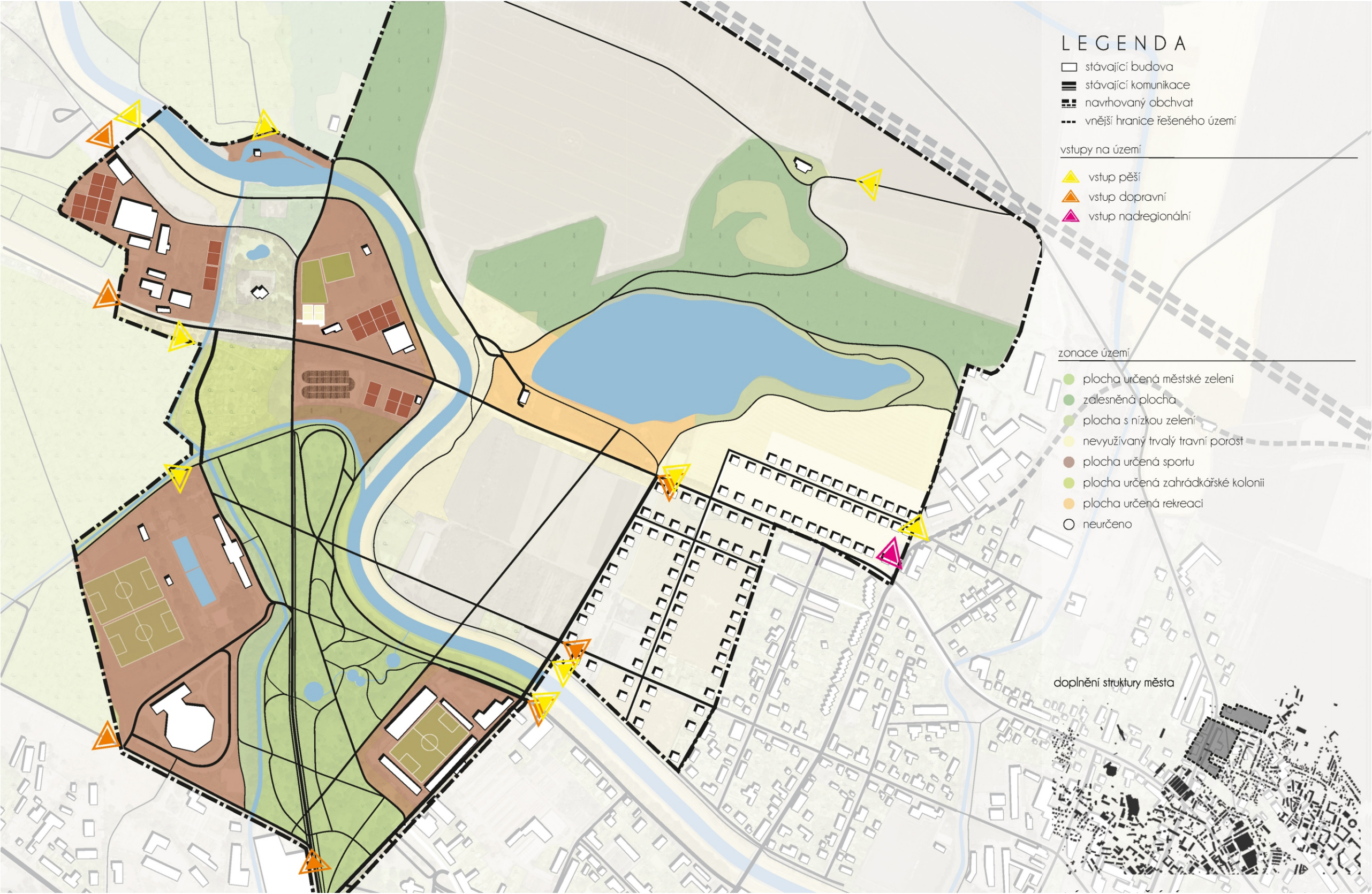
obr. 42 Vstupy do území

Zonace - stávající stav

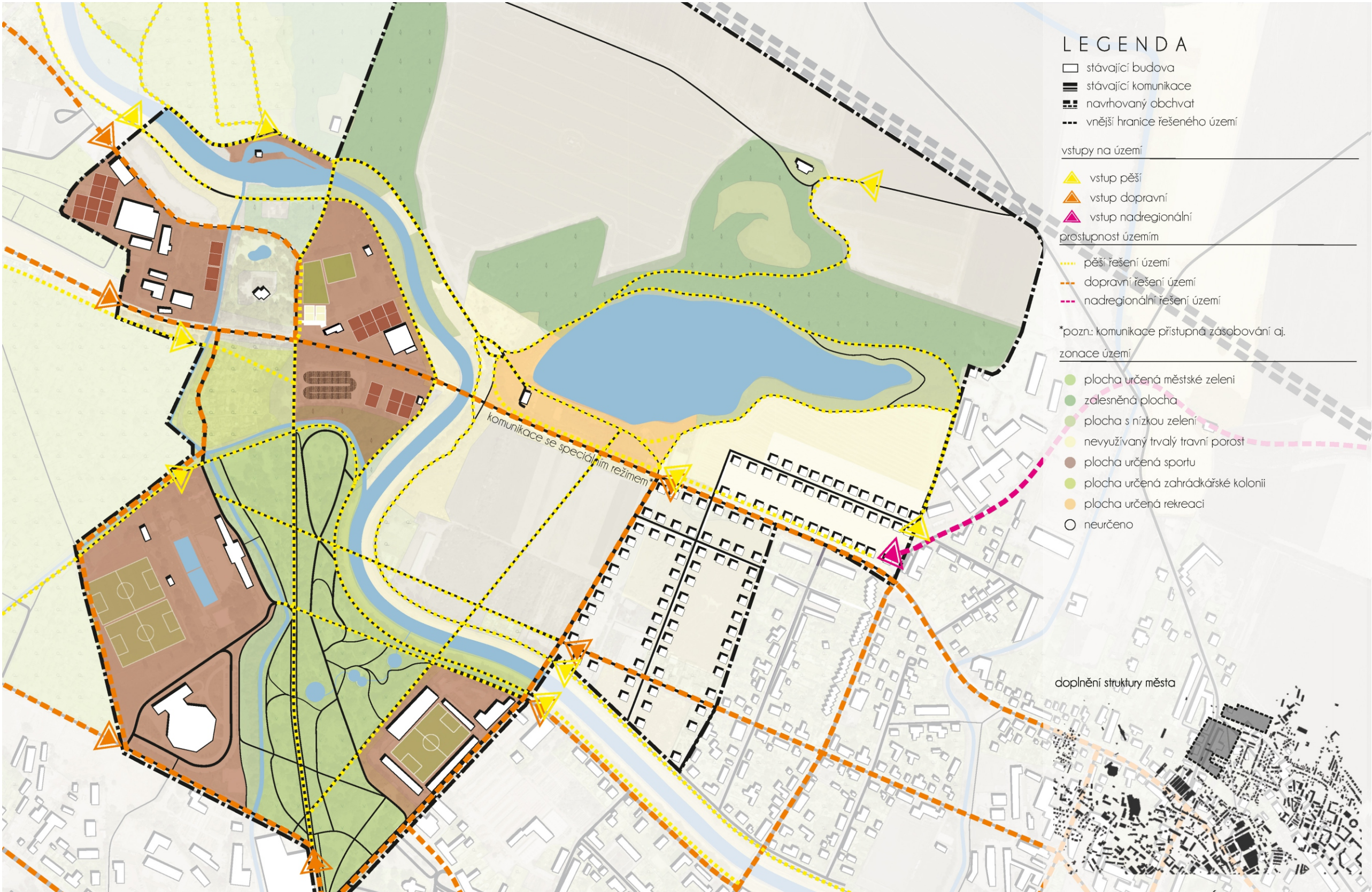
obr. 43 Zonace - stávající stav

Doplnění zástavby rodinnými domy

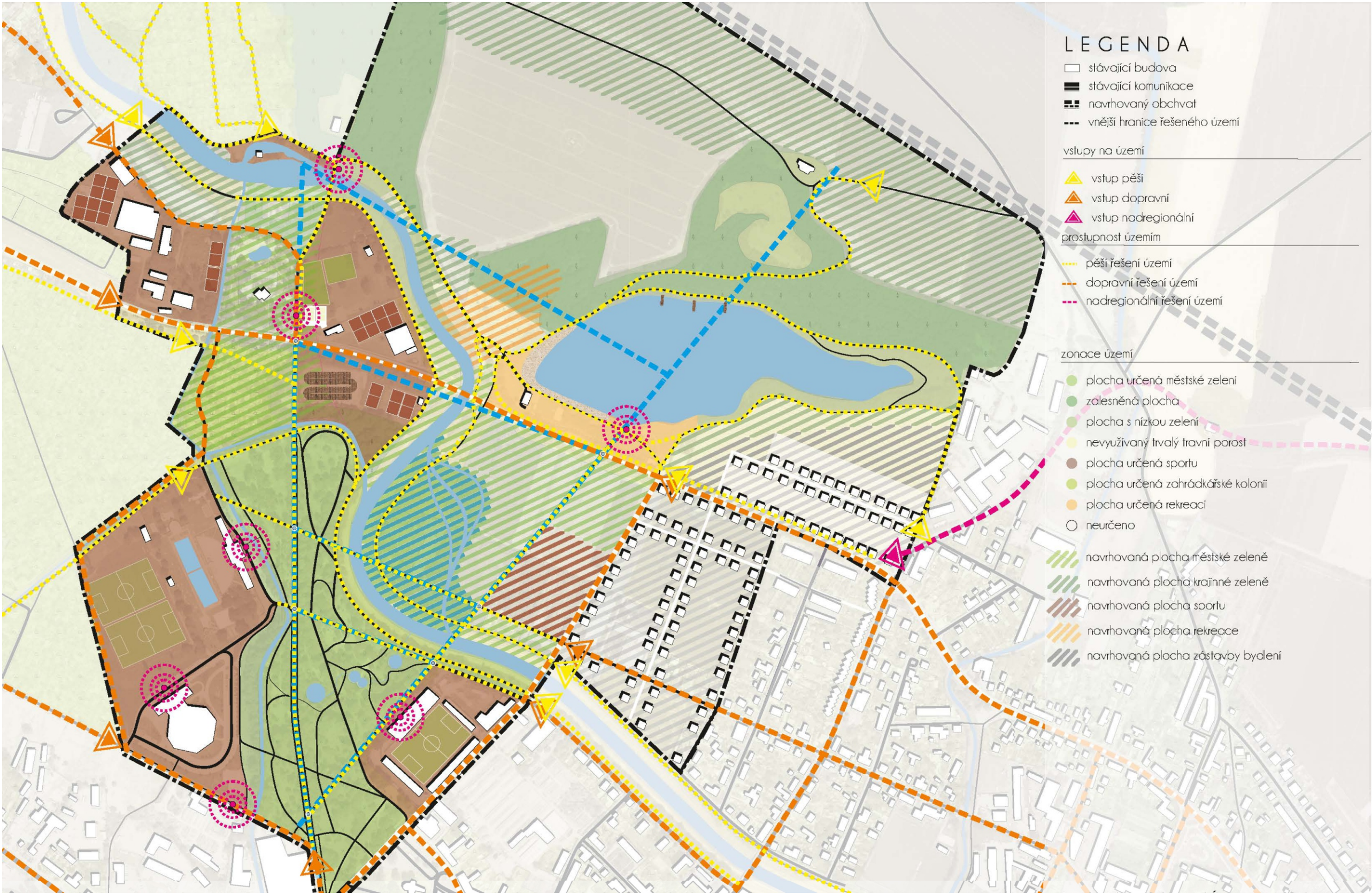
obr. 44 Doplnění zástavby rodinnými domy

Prostupnost a napojení

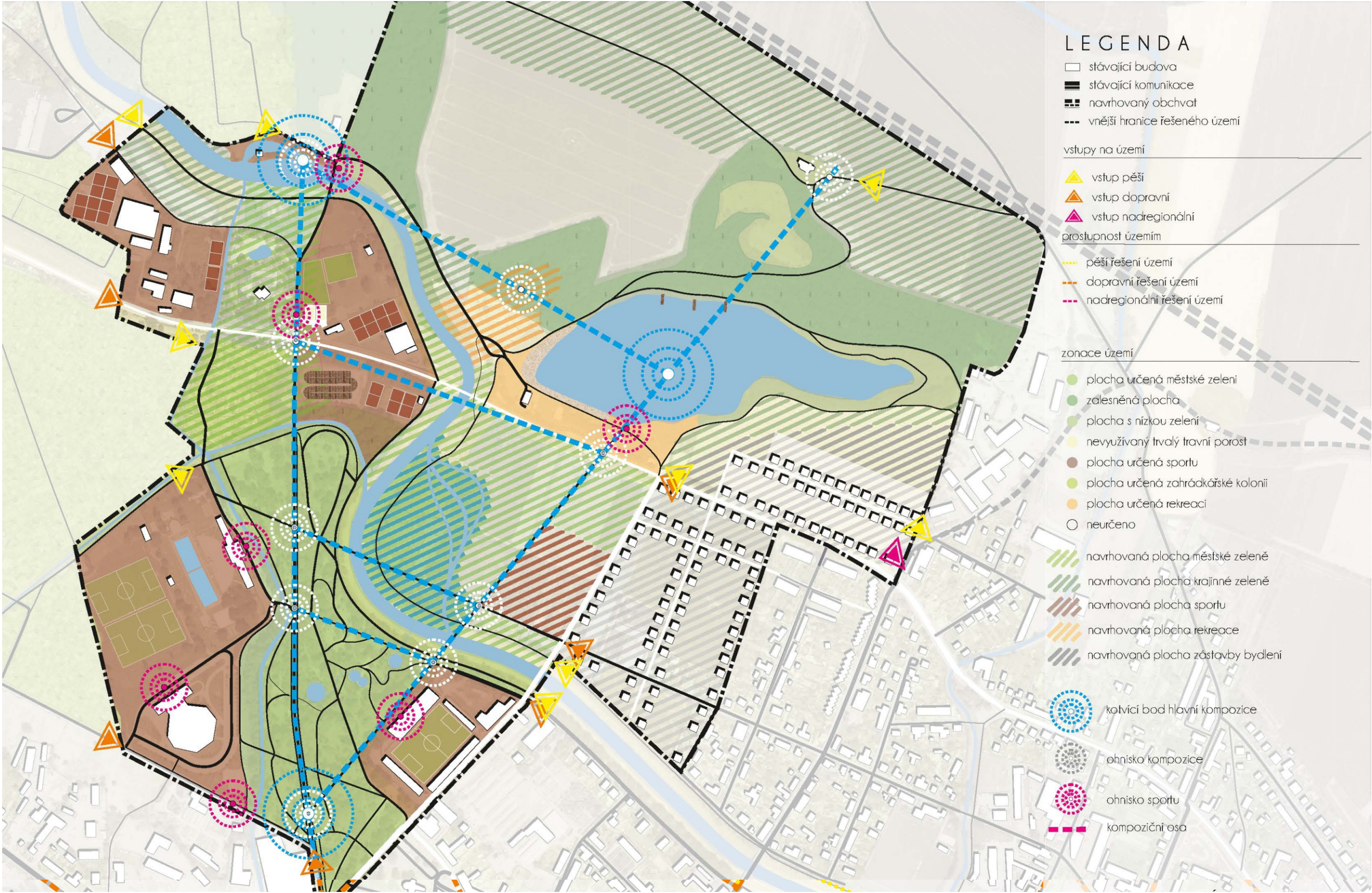
obr. 45 Prostupnost a napojení

Idea řešení části Městské Sady – Stříbrné jezero

obr. 46 Idea řešení

Idea řešení části Městské Sady – Stříbrné jezero

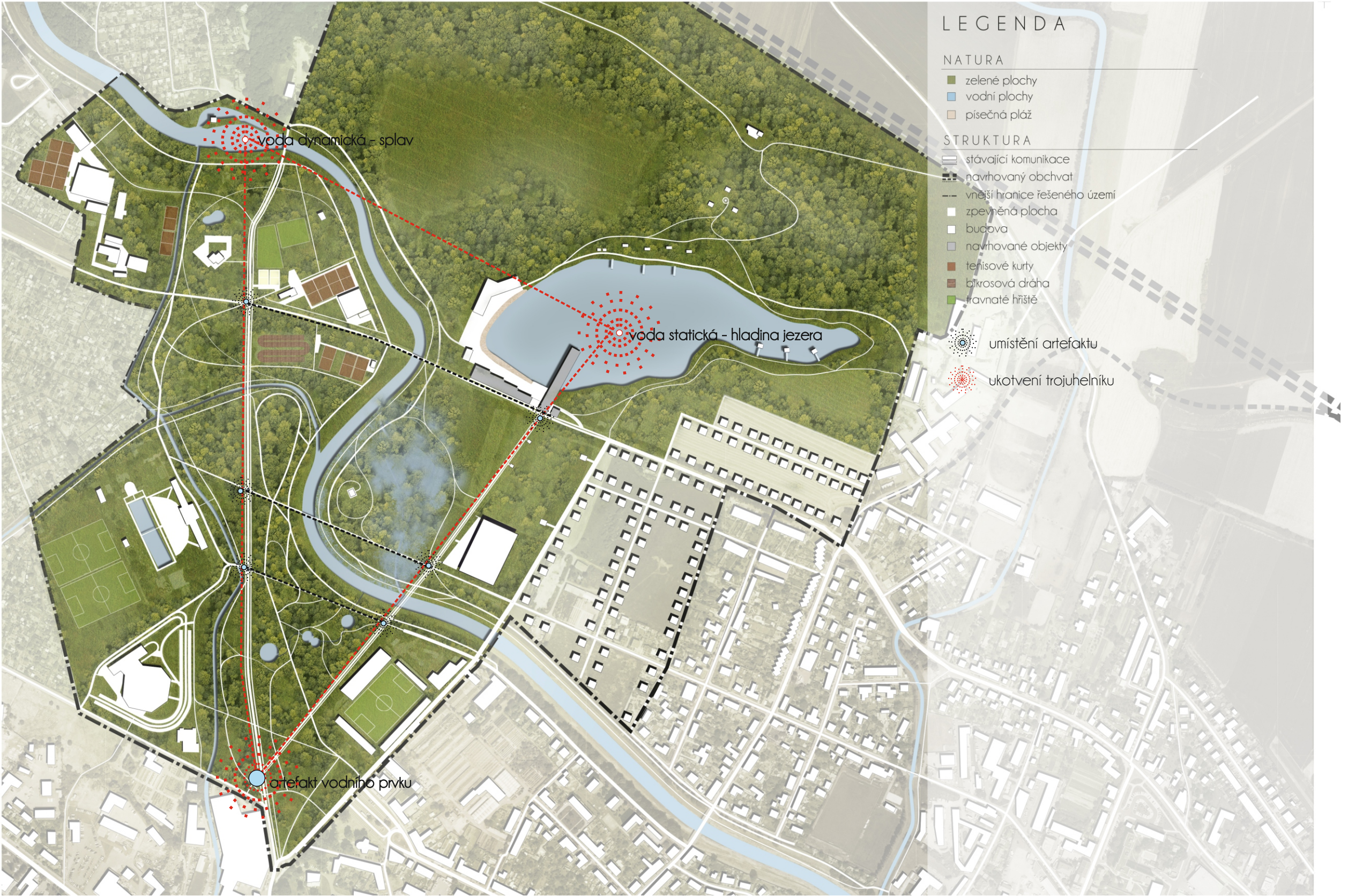
obr. 47 Idea řešení – umístění ohnisek

Architektonická situace řešení části Městské Sady – Stříbrné jezero

obr. 49 Architektonická situace

Umístění artefaktů v území

obr. 50 Umístění artefaktů v území

6. Seznam použitých zdrojů

6.1 Seznam doporučené literatury

Neufert, Ernest: Navrhování konstrukcí
Strakoš Martin, Průvodce architekturou Opavy
KOUŘILOVÁ, D., ROSOVÁ, R. Etapová výzkumná zpráva – zjišťovací terénní průzkum autentických forem stavebního projevu v regionu Opavska..
ŘÍHA, Martin, Proměny sudetské krajiny jako poselství dalším generacím,
VANÍČKOVÁ, Vladimíra, DOKOUPIL, Lumír a kol. Encyklopedie Slezska,
DETAIL – sportovní stavby, koncepty, “zelené stavby”
Galerie Jaroslava Frágnera Norway Artscape
ZAHNAŠ, Petr: Problematika Slezska jako jednoho z fenoménů česko–polského pohraničí.
Liessmann ,Konrad Paul: Teorie nevzdělanosti
Ochrana, František: Metodologie vědy – Úvod do problému
Anzenbacher, Arno: Úvod do filosofie
Arendt, Hannah: Krize kultury
Sennett, R.: The Craftsman –
Komárek, Stanislav. Příroda a kultura: svět jevů a svět interpretací.
Sedláček, Tomáš: Ekonomie dobra a zla
Bateson, Gregory: Mysl a příroda – nezbytná jednota.
Bauman, Zygmunt. 2008. Tekuté časy, život ve věku nejistoty.
Blažek, Bohuslav : Venkovy – anamnéza, diagnóza, terapie
Cílek, Václav: Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrůdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu.
Popper, Karl Raimund: Život je řešení problémů.
Scruton, Roger: Průvodce inteligentního člověka po moderní kultuře
Chalumeau Jean–Luc: Přehled teorií umění.
Florida, Richard. The Rise of the Creative Class and How It’s Transforming Work. 2002, Leisure, Community and Everyday Life;
Čikánek, Martin. Kreativní průmysly. Příležitost pro novou ekonomiku.
Landry, Charles:The Creative City
Economy of Culture Europe (KEA)
Vstupní analýza současných vazeb trhu práce se sektorem Kultura (MPSV)
Zelená kniha Uvolnění potenciálu kulturních a tvůrčích odvětví (Evropská komise)
Strategie Evropa 2020

6.2 Seznam citací

1 Myšlení, myšlenkové operace, řešení problémů. Studium psychologie [online]. WebyGo, 2016 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/11-mysleni-myslenkove-operace.html>
2 CzechTourism: Nejnavštěvovanější turistické cíle roku 2014. Parlamentní listy [online]. Praha: OUR MEDIA, 2015 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/CzechTourism-Nejnavsteovanejsi-turisticke-cile-roku-2014-383740>
3 Začala se stavět další část obchvatu Opavy. Moravskoslezský kraj [online]. Ostrava: web master, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.msk.cz/cz/doprava/zacala-se-stavet-dalsi-cast-obchvatu-opavy-89593/>
4 Seznam měst v Česku podle počtu obyvatel. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_m%C4%9Bst_v_%C4%8Cesku_podle_po%C4%8Dtu_obyvatel
5 Historie města. Statutární město Opava [online]. Opava: Statutární město Opava, 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.opava-city.cz/cs/historie-mesta>
6 SOLNICKÝ, Josef. Opava. První. Ostrava: Profil, 1984. ISBN 70-026-84
7 NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius Loci. Druhé. Praha: Dokořán, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7363-303-5 cit In: HEIDEGGER, Martin. Bauen Wohnen Denken, 1951
8 Historie koupaliště. Městské koupaliště Opava [online]. Opava: Technické služby Opava, 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.koupalisteopava.cz/koupaliste/historie-koupaliste>
9 Zapomenuté koupaliště v Kylešovicích Zdroj: http://opavsky.denik.cz/zpravy_region/koupaliste-kylesovice13052012.html. Opavský a Hlučínský deník [online]. Opava: Vltava Labe Media, 2012 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: http://opavsky.denik.cz/zpravy_region/koupaliste-kylesovice13052012.html
10 HODAŇ, Bohuslav a Tomáš DOHNAL. Rekreatologie. Olomouc: Hanex, 2005. ISBN 80-857-8348-7.

6.1 Obrazové přílohy

Veškeré obrazové přílohy byly vytvořeny v rámci Ateliéru urbanismu I, II, předdiplomového semináře, nebo byly získány z uvedených zdrojů.

Poděkování

Ing. arch. Tomáši Bindrovi za inspirující a přínosné vedení diplomové práce. Dále děkuji Doc. Ing. arch. Josefu Kiskovi za hodiny intenzivních konzultací, trpělivosti a cenné rady nejen k diplomové práci, ale i k celkovému vnímání světa. Děkuji také Ing. Romanu Fojtíkovi za ochotnou pomoc s technickým řešením diplomové práce.